

פרשה ראשונה : הבור השני

יוסף מכיר את דמעותיו

גם יוסף זכר את המבול — על־פי חוק התואם בין אשר למעלן ובין אשר למטן. המחשבות נפגשו, או, אם תרצו, מהלכות היו זו ליד זו, במרחק של ריווח רב, — והחילוק היה אך זה, שנצרה־האדם פה למטה, בהפליגו על מימי היאור, תחת עקתן הרוחנית של חוויות כבודות, זכר את התהליך הקדמון ואת המופת לכל הפורענויות בחקר הרבה יותר מעמיק ובהבנתה הנמרצת יותר של סמיכות־הפרשיות, מאשר יכלו מעולם לגלות אותם ברואי־מעלה משוללי־הסבל־והחוויות, מרבי־הלהג העדינים.

מיד נגיע אל הפרטים. הענוש שכב, במצב בלתי־נוח למדי, במחיצה של בדי־עץ, ששימשה קיטון ומקום־מטען בספינת־משא קטנה העשויה עצי שיטים, וסיפונה מזופף, בספינה, המכונה אסדת־שוורים, הדומה לאסדות שעליהן היה הוא עצמו מוליך לפני־כן את מוצרי־הבית במעלה היאור ובמורדו בחזקת חניך מלאכת ההשגחה, העתיד לשמש בן־משק, ארבעה אוחזי משוט שימשו בה, וכשהיה הרוח מנשב אל פניהם או אם שכך, והתורן הכפול שח תחתיו, הוכרחו להתייצב בפאתי הסיפון שבחרטום הספינה ולהיסמך כנגד קרשיהם ולסייע לאוחזי־משוט־ההגה ולשני משרתיו נמוכי הדרגה של פטיפרע, שעשו גם בעבודת־מלחים אצל החבל ובבדיקת זרם המיים, עליהם היה ממונה ח'אמע'ת, סופר חדר־המוזוה, הוא הראש, הוא רבי־החובלים ובידו ניתנה הובלת האסיר אל מצודת האי סא־ירע. על גופו נשא את המכתב החתום, אשר כתב האדון על־דבר סוכן־הבית שחטא אל פקיד בית־הסוהר, שהיה קצין־גיסות, וכתב הפקודות של הצבא המנצח, ושמו מעי־סאחמת.

הנסיעה היתה ממושכת ומייגעת — אנוס היה יוסף לזכור נסיעה אחרת, קודמת, עת ירד על־פני הזרם הזה בפעם הראשונה — שבע שנים ועוד שלוש שנים עברו מאז — עם קונו הזקן, ועם מיבשם חתנו, עם אָפֶר בן אחיו ועם קידר וקדמה בניו, הווסע במשך תשעה ימים מן מוֹף, עיר האֶלֶל החנוט, עד גוא־אמון עיר המלוכה, אך עתה הוליכה דרכו חזרה הרחק אל מצבר למוֹף, הרחק אף מעבר לאון המופת ולפֶר־בשתית עיר החתולים, הרחק ולמטה מהן; כי סא־ירע, המטרה האכזרית, היתה שרויה במעמקי ארצו של סת ובתהום הכתר האדום, רוצה לומר, במצרים התחתית, בשטח הדלתא, בזרע מזרועות היאור שבמחוז מנדס, הנקרא ידית; והעובדה שמוליכים אותו אל מחו־התייש המשוקף, עוד הוסיפה לו הרגשה

של דאגה על מרעקתו ועל הדיכאון הכללי המטיל עליו צלו. אף־כי היתה מלווה גם תחושת־גורל מרוממת ומשחק־הרהורים רב־משמעויות.

כי כל ימיו לא יכול בנם של יעקוב ואשת חיקו הכשרה לחדול מן המשחק; בימי גברותו — כי מספר שנות חייו עשרים־ושבע בעת ההיא — כבימי נערוֹתו הנסכלת. צורת־משחקו החביבה והחמודה ביותר היתה דרך הרמזים; ואם אך סיפקו לו חייו, שאליהם מתבונן היה בעיניים פקוחות, מידה משופעת של רמזים, ואם נראו לו הנסיבות שקופות למדי לגילוי התאמה בעלה יותר, מיד היה מאושר, — שהרי נסיבות שקופות לעולם לא תהיינה קדורות לגמרי.

אכן, קדורות למדי היו הנסיבות; בהרהורים של יגון התבונן בהן, בשוכבו, כשמרפקיו אסורים, על מחצלתו, במחיצת קיטונו, אשר על גגו נערמו ערימות הצידה־לדרך בשביל מלחי הספינה: אבטיחים, אַשכול־תירס וכיכרות לחם. מצבו היה כעין חזרה על מצב ישן־ונודע־איומות: שוב הוא נתון באסורים, חדל־אונים, כשם שמוטל היה אז במשך שלושת ימי חשכת־הירח בעומק המעוגל, בקרב הרמשים ותולעי־העובש שבבור־הדות עת זיהם את עצמו ככבש בַצָּאתו; ואס־כי מצבו היה עתה נוח יותר והתנאים פחות חמורים, הואיל וידיו נאסרו הפעם רק למראית־עין, כדי לצאת ידי חובה, ואותה חתיכה של עבות ששימשה לכה, נקשרה ברפיון, בלא הקפדה ובחיסה שבהיסח־הדעת, מכל־מקום היתה המפלה לא פחות משפילה ומבלבלת־את־החושים, והשינוי באורח־החיים — לא פחות מבוהל, בבחינת לא־יֵיאמן: אותו בן־יקיר, ילד־השעשועים, הנמשח תמיד בשמן ששון, נתקבל אז באופן שלא העלה על דעתו מעולם אף בחלומו וכפי שלא היה מאמין, שהוא בגדר האפשרי. ואילו עתה היה זה אוסר־סוף, שכבר עלה למעלה גבוהה בארץ־המתים, האדון המשגיח המורגל בהרגלים צדינים, בתרבות חיים ובמלבושים נאים העשויים בוץ־מלכות מקופלל, השוכן בחדר־הייחוד לשלומי־אמונים. — וכשכך עוללו לו, היה גם הוא כמוכה־תימהון.

אין עוד זכר למחלצות־קפלולים, לסינור עליון לפי האופנה, או לא־פוד־שרוולים יקר (הן זהו שנעשה „עדות של הוכחה“ מדובבת) — רק מהגורת־עבד ניתנה לו, כמלבוש אוֹחזי־המשוט, ולא יותר. אין זכר לפאר פיאה נוכרית, קל־וחומר — לצווארון חרסין, לצמיד־זרוע, לרביד מעשה קנה וזהב. תרבות נאה זו כולה נעלמה, ולא נותר לו קישוט אחר, אלא אותו עדי דל מראה, שענד לצווארו בארץ־האבות, בשעה שירד לבור בהיותו בן שבע־עשרה: צרור־הקמיע התלוי על משיחה מאורדת. כל שאר העדיים „התפרקו“ — יוסף השתמש, בינו לבין עצמו, במלה רבת־משמעות זו, מלה שהיה בה משום רמז, כשם שהיה כל העניין — עניין שיש בו רמז וסדר ותואם עגום: אילו נסע אל מחוז שילוחו בקישוטי חושן על חזהו וצמידים על זרועו, כי אז היה זה מעשה־סלף גמור; שכן הגיעה שעת ההתערטלות וההתפרקות מן העדיים; שעת המסע אל שאול תחתית. כי נקף מחזור, מחזור קטן, שחזר כבר לעיתים קרובות, אבל גם מחזור גדול יותר, אשר רק לעיתים רחוקות יביא עמו את האירועים הקודמים: כי אלה בתוך אלה נוקפות התקופות, בשיתוף נקודת־המרכז.

שנה קטנה חזרה והשלימה תקופתה, שנת־שמש, משמע, המיים המשקעים את הטיט שכנו וחזרו אחור (לא לפי הלוח, אלא לפי המציאות) ועונת הנריעה הגיעה, עת המעדר והמחרשה, עת פליחת האדמה: וכשהיה יוסף מתרומם לפעמים מעל מחצלתו, שכן הוכרח שומר, ח'אמע'ת, להרשות לו את הדבר לעיתים מזומנות, — זרעותיו על גבו, משל כאילו ברצונו החופשי החזיקן שם, עומד על הסיפון המזופף ומשקיף על־פני היאור, אל החלל צלול־השמע ורבה־הקולות, או יושב שם על פקעת חבלים, רואה את האיכרים העושים שם בעבודת אדמתן הפוריה של גדות היאור, בחרישה ובזריעה, באותה מלאכה רצינית, רבת־ספנות, המוגנת באמצעי זהירות וכפרה מרובים, — באותה מלאכת יגון, כי עת הזריעה עת מיספד היא, עת קבורתו של אֵל הדגן, קבורת אוסיר ביסוד האפל, הנושא רק תקוות רחוקות, עת הבכי, — וגם יוסף בכה מעט למראה האיכרים הקטנים הזורעים את דגנם, כי גם הוא הוטמן שוב ביסוד האפל הנושא רק תקוות רחוקות מאוד, — לאות, כי שבה ונקפה שנה גדולה והביאה עמה הישנותם של אירועים, חידוש חיים, מסע אל שאול תחתית.

שאול תחתית היא, שאליה יורד הבן הכשר; אטורה, דיר הכבשים שבארץ תחתיות אַרְאָלָה, ממלכת הרפאים, דרך מחילת הבָּאָר הגיע אל תחתיות ארץ, אל ארץ סימורת־המוות; והנה, גם משם עליו לרדת אל הבור ואל בית־האסורים שלמטה, במצרים התחתית — לעומק רב, שאין למטה ממנו, שוב חוזרים ימי פֶּסַח־הירח, ימים של אריכות, שייהפכו לשנים, שנים של שלטון ארץ־תחתיות על הזיוותן. הוא הלך והתמעט, וסופו שגורע; אולם כתום שלושה ימים ישוב ויבהיק, אל בור השאול צלל אטר־תמוז בדמות כוכב הערבית; אבל בדמות כוכב השחר ישוב לתחייה, נְדָאִי הוא. לזאת ייאמר תקווה והיא מתנה מרנינה. אולם שוב יש בה גם משהו מן האיסור, לפי שממעיטה היא את חיך־ערכו של הרגע הקדוש ונוטלת לעצמה מראש שעות של חג משעותיה של התקופה במילואה, אשר לא הגיעו עדיין. כל שעה ושעה וכבודה שלה, ומי שאינו יכול להתיימש, אין חייו חיים נכוחים. זאת דעתו של יוסף. אכן, תקוותו היתה ידיעה נְדָאִית; אבל הוא היה ילדו של הרגע, על־כן בכה.

הוא הכיר את דמעותיו, גלגמש שפך דמעות אלה בבכיו, בשעה שמאס בתשוקתה של אישתר והיא, זימנה לו דמעות, אולו כוחותיו בתלאה שעברתהו, מחמת צרת האשה והמשבר הקשה שבא עליו בשוא גליה, מחמת ההפיכה ששינתה את כל חייו; ובימים הראשונים אף לא ביקש מאת ח'אמע'ת רשות לטייל על סיפון האונייה בקרב המולת־המסעות הססגונית של נתיב־המייים המצרי, אלא שוכב היה על מחצלתו, מתבודד, הווה והוגה מחשבות חולמניות. הוא חלם עלילות שירי־הלוחות:

אישתר, המשתוללת, טשה אל אָנוּ, מלך־אֵלִים, תבעה נקם. „את פרה־שמיים תברא לי, ובטש ורמס את העולם, בשלהבות אפו ילחוך את הארץ, ושדף והחריב השדמה!“

„את פרה־שמיים אברא, אשירתה האדונית, כי כבוד עלבונך משאת. אבל

שנות חרבנות יבואו, ומספרן שבע; שנות רעב הן, עקב בטישתו ושדיתתו. האם דאגת לשפע מזון, האם צברת אוכל למחנה, למען יהיה שמור לשנות הבצורת? "דאגתי למזון, אוכל-מחנה אגרתי."

"אם-כן, אברא ואשלח את פרה-שמיים, כי קשה עלבונך משאת, האדונית אשרתה!"

פליאה דעת! אם ביקשה אשירה להחריב את העולם בגלל טרבנותו של גלגמש ומשתוקקת היתה לבריאת פרה-שמיים ההופך את השדמות לצייה, מה טעם היה באגירת מזונות, הנועדת לקדם את פני שבע שנות השדיפה? מכל-מקום, כן עשתה, ולפיכך השיבה על השאלה בחיוב; כי להוטה היתה אחר פרה-הנקמות, והוא מבוקשה; וזה הדבר שמצא חן בעיני יוסף בכל העניין, וזה העסיק את רוחו, דהיינו, שאנוסה היתה האלה לדאוג מראש ולהכין, על-אף חמתה, אם רצתה לקבל את פרה-האש.

ראיית הנולד — מידת הזהירות — הלא קרובה היא אל נפשו של החולם וחשובה בעיניו מאז ומתמיד, — אף אם חטא כנגדה לעיתים קרובות, כמעשה ילדות, ועוד, שהיתה זאת כמעט המחשבה השליטה בארץ, אשר בה הוא שיגשג כשתול על מעייני מיים, במצרים, שהיתה ארץ חיישנית, שהבריות והירות בה תדיר, בקטנות ובגדולות, להבטיח את עצמם באותות-כשפים ובאמרי-לחשים כנגד הפורענות האורבת על כל צעד ולרגל כל מעשה; ומאחר שמכבר נהפך למצרי, ובשרו וכסותו עשויים היו חומר מצרי, הן ניטע רעיון-המדינה, הוא רעיון הזהירות וראיית-הנולד, בעמקי נפשו, אף שהיה מקנן שם מבחינה אחרת מאז ומעולם. גם במסורת מכורתו הראשונה עמוקים היו שורשיו של אותו רעיון, שכן החטא ואי-הזהירות — כמעט משמעות אחת היתה להם: כלומר, כסילות ובטלנות מגוחכה בהתנהגות כלפי האלוהים; ואילו חוכמה, משמעה ראיית-הנולד ודאגה לימים הבאים. משל, נזח-אות-נפישתים, כלום לא נקרא הוא גדול-העצה, על שום שחזה מראש את בוא המבול ואף קידם את פניו ועשה את התיבה? התיבה, התיבה הגדולה, שבה התקיימה הבריאה עד יעבור זעם, היתה בעיני יוסף מופת קדמון ודוגמא ראשונה לכל חוכמה, רוצה לומר: לכל דאגה-מדעת ליום מחרת. וכן באו מחשבותיו על מרירותה של אשתו, על הבהמה הדורסנית-הלוחכת בשלהבתה, ועל אגירת המזונות המקדמת את פני המחסור, והתגלגלו על-דרך ההקבלה ההכרחית אל הלכי-מחשבות עליונים בדבר המבול הגדול; וגם את המבול הקטן זכר בדמעות, את זה שירד עליו כעונש מן השמיים, אף-על-פי שלא נסכל עד-כדי כך, שיבגוד באלוהים וישחית את דרכו לפניו פלה, מכלי-מקום נכשל בחטא של חוסר-זהירות.

כפי שעשה בבור הראשון, תקופת שנה גדולה לפני-כן, כך הודה גם הפעם, כי אמנם אשם הוא, וכך התחרט על עונו, וגדול פאָבו בגלל אביו, בגלל אביו תדוה נפשו, ונוכח פניו התחמץ לבו בכלימה על-אשר ביצע כאן בארץ גלותו מעשים שחזרו והביאוהו אל הבור. איזו מעלה נאה צמחה כבר מתוך הגלות, ואיך נהפכה עתה, מחמת איוולתו, ואיך נהרסה וירדה פלאים, ואיך נעלמה עכשיו הדרגה

השלישית, — הורדת בית-אביו, — ונדחתה למרחק אשר מי ישורנו! מדוכדך-תמים היה יוסף בנפשו, בינו לבין עצמו, וביקש מחילה מאת „האב“, אשר קלסתר פניו גונן עליו ברגע האחרון מפני הרע שאין להשיבו.

אבל נוכח ח'אמע'ת, סופר המזנון, הממונה עליו כשומר, שהיה מסב עמו לשם שיחה, בין מתוך שיעמום ובין בשביל שירוזה נחת משפלות מעמדו של האיש אשר לפניו כה גדל ממנו בביתו, — נוכח זה היה מתנהג בעיניים רמות, כבעל-ביטחון, ולא גילה בפניו שמץ של רוח דכא. ולא עוד, אלא עלתה בידו, כפי שיתברר להלן, בהתנהגותו ובדרך הסברתו את העניינים, להביא כעבור ימי-מסע ספורים לידי כך, שיסיר מעליו את אסוריו וירשה לו להלוך חופשי, אף-על-פי שהיה עליו לחשוש פן יואשם בעבירה חמורה על מצוות השמירה.

„חי פרעה!“ אמר ח'אמע'ת, בשבתו אצל מחצלתו של יוסף במחיצת-התא, „פלאים ירדת, הוי בך-משקמאתמול, ועד מה הושפלת לעומת כלנו, לאחר שכה זריו היית ועלית עלינו! לא ייאמן כי יסופר וכל הרואה אותך בכך, ינדוד לך. כגון שבוי-מלחמה מארץ לוב אתה מוטל כאן, או כאחד מן ארץ כוש העלובה, מרפקיך אסורים בעבותות, והן לא מכבר עוד מתהלך היית בחזקת אשר-על-הבית, ועתה כמו נמסרת לזוללת ההיא, לכלבה באימנת*. ירחמך אתום, אדוני און! עד מה הושפלת והיית לאֶפֶר — אם אשתמש בניב לשונכם, לשונה של רְתִינֹו העלובה, אשר סיגלנוהו לעצמנו בלי משים בהשפעתך, — חי ח'נסו, כי לא נוסף לקבל עוד מידך מאומה, בחסד הימים, אף כלב לא יקבל מידך פרוסת לחם, עד כה הוטלת אל שפל המדרגה! דהיינו, מדוע? אך מחמת קלות-דעת ופריצות, רצית להיראות גדול בגדולי הבית, ולא יכולת לרסן אף את בולמוס תאוותך — ולסיפוק תשוקתך וזימתך דווקא אל האדונית הקדושה נשאת עיניך, אשר כמוה כחתחור כמעט; נוראה היא עזות-המצח! לעולם לא אשכח, איך עמדת לפני האדון בשבתו כיסא למשפט-הבית, והשפלת ראשך, כי הדיבר אין בפידך להשיב שמץ דבר של צידוק ולהלבין את חטאך, — וכיצד גם יכולת, לאחר שהבגד המקומט העיד כנגדך עדות כה ברורה, הבגד שהנחת בידי האדונית בשעה שלשווא ניסית להתגבר עליה לרבעה, וככל-הנראה אף עשית את המעשה בבטלנות מופלגת — צסק אומלל מכל הבחינות! התזכור, איך באת אלי בפעם הראשונה אל חדר-המזווה, כדי לקבל השיקויים בשביל הזקנים מן הדיוטה העליונה? מיד הופעת בנטיית-גרון, בשעה שהזהרתיך לבל תשפוך את המשקה על רגלי הישישים, ואף הכלמת אותי במידת-מה בשעה שהעמדת פנים, כאילו אין דבר כזה עלול כלל להתרחש אצלך. ועתה הנה הקדחת את תבשילך ושפכת הרוטב על רגליך שלך, עד שנזדהמו ונסתאבו, — הה, הרחום! הן ידעתי שלא תוכל להתמיד ולהחזיק את לוח-המגש. אולם, על שום מה לא יכולת? על שום שפרא-אדם אתה! כי אחרי ככלות-הכול אינך אלא ארנב-חולות מופקר ככל בני צאהי העלובה, בלי דרך-ארץ וכלי מידה של חוכמת-חיים המיוחדות לארץ-אנוש, ולא יכולת ללמוד לקח-אמת מפתגמי המוסר שלנו, אשר הורנו, כי אס-אמנם זכאי אדם ליהנות מתענוגות

* ג"א: ימינת, לשון „ימין“ (מערב; כי המצרים התמזרחו לפי הדרום). —

העולם, אך אֵל אשת־איש אֵל יקרב, כי בנפשו הוא. אולם אתה — על האדונית עצמה תתגולל בתאוות עיוורת ובלא תבונה; ועדיין עליך לשמוח, שלא הלבנינו את פניך מיד כפני בר־מינך, — ומטעם זה בלבד מאושר אתה בחיך?!

„עשה עמי חסד, ח'אמע'ת, חניך בית הספרים“ אמר יוסף, „ואל תדון בעניינים שאינך מבין בהם מאומה! איום הוא למשמע אוזן, שיהא עניין ענוג וחמור, עדין ונעלה מבינת המון העם, מובא בקרב הבריות, עד שכל הרוצה שונן בו לשונו ושופך עליו חלאת־להגו — כמעט שאין לשאת התנהגות זו ואין לעמוד בה, לא דווקא בגלל הנפשות הנדונות, אלא בעיקר בגלל העניין עצמו, כי חבל עליו. מעשה הדיוט וחוסר־טעם הוא, שמדבר אתה כך באוזני, ואינו מעיד על תרבות מצרים, — לא מחמת שהייתי אך אתמול ממונה עליך, ואתה השתחוית לפניי; מן הדבר הזה אני מסיח את דעתי עתה. אולם, היה עליך לזכור, שבפעם זה שביני ובין הגבירה בקי אני מן־הסתם יותר ממך, אשר רק קליפת הדברים הגיעה לאוזניך, — ובכך, מדוע אתה מטיף לי מוסר? ועוד זאת, מגוחך הוא, כשאתה ממציא באורח מלאכותי את הניגוד בין בולמוס בשרי הגס ובין מידות מצרים, — אשר שמועת־יצריה מהלכת בעולם עד אפסי ארץ; גם כשדיברת על רביעה, ולא בושֶׁת להשתמש בלשון זו כנגדי, ודאי שדעתך היתה נתונה על התייש, שאלי אנו נוהגים לנסוע בעת שבנות מצרים מזדקקות לו ביום חגו, — אכן, לזה ייאמר מידה ותבונה! הסכת ושמע: ייתכן, כי בימים הבאים עוד ידובר בי ויסופר, שהייתי אחד, ששמר על טהרתו בקרב העם, אשר תאנת חמורים תאנתם וזירמת סוסים זירמתם, — הנה זה הדבר העלול להתרחש... ייתכן, כי בימים הבאים עוד יבפו אותי עלמות קטנות ביום חתונתן, את תלתליהן יקריבו לי ויקוננו קינה על עלומי ויספרו את סיפור המעשה באותו נער, שכבש אמנם את יצרו כנגד להט פיתוייה של האשה, אבל איבד את חייו ואת שמו הטוב. מנהגים כאלה לכבוד זכרוני צופה אני בנפשי, בשוכבי כאן, מהרהר בכל הקורות הללו. שקול איפוא בדעתך, מה נסכלות הן בעיני סברותיך על מנת־גורלי ומצבי! מה אתה משתאה, בן־אדם (בקורת־רוח לא מועטת), על אסוני? עבדו של פטיפרע הייתי, מקנת כספו, מעתה עבד פרעה הנני לפי גזר־דינו, משמע, עליתי במעלה, והוספתי גדולה! על מה אתה צוחק צחוק־פתאים? נחא, לפי שעה הנני יורד מטה, אבל כלום חסרת־כבוד וחגיגות היא ירידה זו, וכלום לא דומה בעיניך אסדת־שוורים זו כגון ארבת־אוסיר בנוסעו מטה למען יאיר את דיר־הכבשים התחתון ויברך את יושבי המחילות בדרך הפלגתו הלילית? בעיני כך נדמית היא להפליא, עליך לדעת כזאת! אם סבור אתה שמסתלק אני מארץ החיים, אפשר צודק אתה, אך מי אמר לך, שלא עוד ריח אפי ריח דשאי החיים ולא אפציע מחר מפאתי עולם כחתן היוצא מחופתו בנוגה מזהיר, להכות בסנוורים את עיניך האוויליות?!

„הה, בן־משק־מאתמול רואה אני, גם בענותך נשארת אותו איש, אך הצרה היא, שאין אדם יודע, מה פירוש: „אותו איש“, בשעה שמדובר בך; למה הדבר דומה, לאותם כדורי צבעונין, שהמחוללות משלחות בידיהן למעלה ותפשות אותם בנפולם, ואין להבחין ביניהם אחד אחד, אלא כקשת מבהיקה הם באוויר. מניין לך

יוהרה זו, על אף מנת-גורלך חזקך, — ידעים האלים בלבד, האלים, שאתה מתנהג בהם באורח מבדה. הנוטע בהיבשעה גם צמרמורת בלב היראים, עד שעורם מתקשר כעור האווז. אינך חושש להשמיע הבלים על אדות פלות-חננים, העתידות להקדיש את שערן לזכר-שמך, כמנהג-פולחן לכבוד אל, ומעלה אתה דמיונה של סירה זו, שהיא סירת-קלונך, כארבת-הערבית של אוסיר — יהי רצון מלפני הטמיר-ונעלם, שתהיה רק מדמה את זו אל זו! אבל משבח אתה בדבריך עוד גם את המלה „להפליא“ — דומה היא „להפליא“ אל אותה ארבה, אמרת, ובכך מצליח אתה לעורר בנפש התמימים את החשד, שמא באמת היא היא, ואתה עצמך אינך אולי אלא רץ בכינוי אתום בשעה שיורד הוא אל ארבת הלילה — ומכאן עור-האווז. אבל אין זה נגרם על-ידי הגיחוך והצמרמורת בלבד, אלא גם מן הריגוז הוא צומח, פקח אוניך ושמע, גם מן התרעומת והחמימה, ובעיקר מהן, עקב חציפותך, שמתיימר אתה לראות את בכואתך באספקלריתו של העליון, ולהעמיד את עצמך במקומו, ולדבר כך, כאילו אתה הוא המופיע באוויר בדמות קשת מבהיקה נגד עיניהם הממצמצות של הבריות. אם כן, הרי כל העולם יכולים לבוא ולהתעולל כמותך, אבל איש-הולך-מישרים אינו עושה כך, אלא נתון כבוד וסוגד לאלים. הנה קירבתי אליך לישב אתך כאן, במקצת משום הרחמנות ובמקצת בגלל השיעמום, בשביל שאשית אתך מעט, אבל אם תרצה להוכיח לי, שאינך אלא אתום-רץ ואוסיר הגדול בארבתו, הריני זונח אותך, פן תישפך מרירתו לארץ בגלל הגידוף.”

„עשה כפי המוטל עליך, ח'אמע'ת איש-בית-הספרים ואיש-המזנון! לא הפלתי תחנוני לפניך, שתאבה לישב עמי, כי ברצון אני שרוי ביחידות, ואולי כמעט גם ביתר רצון, ואף ידעתי לשעשע את רוחי בעצמי, כפי שרואה אתה בעיניך, — אולם, לוא יכולת אתה לשעשע את עצמך כמוני, לא היית מתיישב אצלי, וגם לא היית מביט בצרות-עין על השתעשעות זו שגמלתיה לעצמי, ואשר בגללה תרץ עינך בי. כביכול מחמת יראת-שמייים תרע עינך בי; אך לאמיתך של-דבר — בפשטות, מחמת טינה שבלב, ויראת-השמייים אינה, כי-אם עלה-התאנה, אשר הטינה שבלבך מתלבשת בו — סלח לי על המשל הרחוק מרוחק! הן עיקרו של אדם הוא, שישתעשע ולא יבלה את חייו כאותה בהמה טמומה, וערך השעשוע כמידת דרגתו. לא לגמרי אתה צודק באומרך, שהכול יכולים לבוא ולהתעולל כמוני; לאו דווקא: לא הכול יכולים, — לא משום שיושר-הליכותם מעכב, אלא משום שחסרים הם לחלוטין את המגע בעליון, ובת-קולו נבצרה מהם — משמע, לא ניתן להם לחיות עם פרח השמיים, כגון מה שאומרים הבריות, שפלוגי משיח בלשון הפרת. בצדק רואה אדם כזה בעליון, דבר שונה לחלוטין מאשר יראה בעצמו, ולכן, רק בהללויה משעממת הוא עשוי לעובדו. אולם, אם תיקח אוזנו שיר-הלל נאצל יותר, מיד יתכרכמו פניו מחמת הקנאה, ואז יגש אל תמונת העליון ובעיניו דמעות כזב: „הה, סלח, העליון, ומחל לעוון המגדף“ מעשה-הכסל הוא, ח'אמע'ת איש-המזנון, ואל לך להתנהג ככה. מוטב, תגיש לי את פת-הצהריים, כי הגיעה השעה, ואני רעב.“

„אכן, חייב אני לעשות כן, אם הגיעה השעה“, ענה הסופר. „אינני רשאי להמית אותך ברעב. רצוני למסור אותך חיים באי סאווירע.“
מאחר שהיה יוסף אסור במרפקיו, ולא יכול להשתמש בידיה, צריך היה ח'אמע'ת, בחזקת שומרו, להאכיל אותו, ולא היתה לו ברירה. הוא הוכרח לכרוע לארץ ולתחוב את הלחם בעצם ידו לתוך פי האסיר, ולהגיש אל שפתותיו את גביע השיכר, ויוסף נוהג היה להעיר את הערותיו על עסק זה בשעת כל סעודה וסעודה.

„הנה, כאן אתה רובץ, ח'אמע'ת הכיפה, ומטריפני לחם חוקי“, אמר. „גאה הוא פועלך, אף-אם מעמיד אתה פנים נכלמות בשעת מעשה, וכפי הנראה, לא ברצון אתה ממלא תפקידך. כוס זו אשתה לבריאותך, אך לא אוכל לבלי להרהר בכך, עד מה הושפלת, אם אנוס אתה להשקות ולפטם אותי. האם אולצת פעם לעשות כן בעת היותי ממונה עליך ואתה השתחוית לפניי? לשמשני אתה חייב כפי שלא נתחייבת מעולם, ובכן דומה כאילו אני נתגדלתי בעוד שאתה נתמעטת. הנה, זאת היא שוב השאלה הנושנה, מי גדול ומי חשוב יותר: הנשמר או השומר. אין ספק, כי הראשון הוא הגדול. כלום לא יישמר גם המלך על-ידי עבדיו וכלום לא כך נאמר על הצדיק: „כי מלאכיו יצווה-לך לשמורך בכל דרכיך?“
„שמעני“, השיב לו ח'אמע'ת לבסוף, כעבור כמה ימים, „כבר שבעתי להשביעך לחם בפותחך את מקורך כגון אפרוח הקאק בקנו, כי לבד זאת אתה מרחיבו גם לדיבורים מקניטים, המגדילים את סבלי. וזאת אעשה: אפתח בפשטות את אסריך, למען לא תהיה חדל-ישע כל-כך, ולמען לא אהיה כפוי להיות לך לעבד ולמלאך; לא מלאכת סופר היא זאת. משנהיה קרבים אל מקום-יעודך, אשוב ואאסור אותך, וכך, בכבלים, אמסור אותך שם כמשפט לפקיד-הסוהר, הוא מפקד הגיסות מעי-סאחמת. אולם עליך להישבע לי, שלא תגלה את אוון הפקיד ולא תספר לו, כי בינתיים חופשי היית, וכי התנהגתי אתך לפנים משורת הדין; פן איהפך עפר ואפר.“

„היפוכו. אמור אומר לו, שהיית לי שומר אכזר ובעקרבים ייסרתני יום יום.“
„שטות; הרי זה שוב יותר מדי. אין אתה יודע, אלא להתל באדם בלי הרף. הרי אינני יודע, מה כתוב במכתב החתום, אשר אשאנו על בשרי, וספק בלבי, מהי לכאורה הכוונה ביחס אליך. הן זהו בדיוק הפגע, שלעולם אין איש יודע, מהי הכוונה ביחס אליך! הקיצור, כה תאמר לאדוני-הסוהר: נהגתי בכך בחומרה מתונה ובקפדנות אנושיית.“

„כן אעשה“, אמר יוסף, ומיד השתחררו מרפקיו, וכן נשאר עד בואם אל ארצו של ואצת, הנחש, אל היאור המסתעף לשבע זרועות, הוא מתח דידת, בסמוך למצודת-האי סאווירע, — שם חזר וכבל אותו ח'אמע'ת.

שר בית-הסוהר

בית-הענושים של יוסף, והבור השני, שהגיע אליו כתום מסע שבעה-עשר יום לערך, ואשר עתיד היה — לפי חשבון-התואם שלו — לעשות בו שלוש שנים,

בטרם יורם ראשו, היה מחנה של בניינים עגומים, שתפש בצורתו חדלת הסדר את כל האי המתרומם מזרוע היאור של מחוז דידת: ציבורת של מיבנים דמויי קוביות, קסרקטים, אורות, מחסנים, צינורות, המקיפים חצרות ומעברות; מקרבם מתרומם בתן־מגדול, שבתוכו נמצאת בירתו של ראש־פקידות בית־הסוהר, שחונן־האסירים ומפקד־הגייס מע־סאחמת, ואילו באמצע המחנה מתנוסס פילון מפולש של מקדש־ופ־אואת, אשר קישוט־דגליו נושא נחמה מרנינה אחת־יחידה בתוך כל־המראה המכוער, — וכל זה מוקף חומה, גובהה כעשרים אמה, הבנויה לבנים בלתי־שרופות, ובחומה — מצודות בולטות ויציעי־מגן מעוגלים. גשר־המעגן והכניסה בשער, שמאחורי מעקותיו ניצבים היו אנשי־משמר, נמצאו אישם בצד; והאמצע, שעמד על חרטומה הגבוה של אסדת־השוורים, הניף כבר מרחוק את מכתבו אל־עומת החיילים, ובהגיעו עד לפני השער קרא אליהם בקול והדיע, שמוליך הוא עמו אסיר, ואת זה עליו למסור באורח אישי למפקד הגדוד, לאדוני המחנה.

צעירי שכירים, המכונים „נערין“ — כינוי צבאי, שקלטו וסגלו לעצמם דרך־חיקוי מן הלשונות השמיות — והם נושאי רמחים עם עלי־מגן העשויים עור על סינוריהם וסוחרות על גבם, פתחו את השער לפני סירת־המשלוח, — דומה היה ליוסף כאילו חוזרים ומכניסים אותו עם קוניו דרך השער בחומת מצודת־הגבול, צל. בימים ההם נער היה, ולבו התמלא מורך נוכח פלאי מצרים ותועבותיה. עכשיו מכיר היה באותם פלאים ותועבות כאחד המומחים, כגון מצרי מכף רגלו ועד קודקדו, מסתבר, מתוך מסירת־המודעה שבלב, כמשפט, כנגד מעשי־סכלותה של הארץ — ארץ גלותו; ובין כה ובין כה כבר יצא מגיל־העלומים ונכנס אל גיל־הגברות, אף הגיע בו למרחק ניפר. והנה בחבל מוליכים אותו, משל כח־עפי, „הישנותו החיה“ של פתח בחצר המקדש במוף, שבוי הוא בידי מצרים כאותו אֶל־בן־בקר; כי שניים מעבדי פטיפרע החזיקו בקצות אסרי זרועו, וכן הוליקוהו לפניהם, מאחורי ח־אמצע, שהשיב בשער על שאלותיו של סגן נחות־דרגא נושא־מקל (זה נתן, ככל־הנראה, את הפקודה להכניס את הבאים), המדריך אותו אל בעל דרגא גבוהה יותר, נושא־אֶלה, המתקרב דרך החצר. נטל האיש את המכתב, הבטיח שילך וימסרנו למפקד, וציווה אותם להמתין.

ובכן, חיכו, לעיניהם הסקרניות של אנשי־הצבא, בתוך ריבוע־חצר קטן, בצלם הדל של שניים או שלושה עצי־תומר מקוששים, אשר רק כפות אמריהם המנוצות הוריקו למעלה, לפירותיהם הכדוריים האדמדמים היו מוטלים למטה, מסביב לשורשים.

בן יעקוב שקע בהרהורים. הוא זכר את דברי פטיפרע על־אודות שר בית־הסוהר, שבידיו הוא מסגיר אותו: לאמור, כי זהו אדם, שאינו יודע שחוק. הוא התכונן במתיחות, ומסתבר, מתוך דאגה, לקראת אדם זה, אך שקל בדעתו ומצא, כי קרוב לדאי שמפקד־הכבוד של גדודי פרעה אינו מכיר כלל את מפקד הסוהר, אלא רק סברה היא עמו, שבעל משרת רב־בית־הסוהר לא איש־מהתלות הוא; אולם אין זו דווקא מסקנא הכרחית, אף אם מתקבלת היא על הדעת. דאגתו

ביקשה מרגוע במחשבה, שעל־כל־פנים אדם הוא איש. שיהיה לו עסק עמו — ובעיניו היתה זו מידה המניחה מקום למגע כל־שהוא ולמשא־ומתן, ולפיכך ייתכן, בעזרת השם, ויהא גם טיבו טיב רב־סוהר מבטן־ומלידה או אף אם יהיה בעל תכונות כל־שהן שניטעו בו עקב משרתו, שעוד ימצא בו צד של קרבה להבנת השחוק.

וכמרכן מידעים היו ליוסף ילדי מצרים, שהיתה אמנם ארץ סימורת־המוות וקברות האלים, אבל על רקע קודר זה היתה בכל־זאת מלאה רוח ילדות ותמימות, שאפשר לבוא עמה לעמק השווה. ועוד, הנה פה המכתב, הנמצא בידי השחור ברנע זה, בו גלה את אוזנו פוטיפר על־כל־אודות המנודה, על־מנת „שיתארו כראוי“. סמוך ובטוח לב יוסף, שתיאור זה לא היה עשוי על דרך הגינוי המופלג, ולא היתה כוונתו לעורר כנגדו דווקא את מידות העברה והזעם באותו איש.

אבל תוחלתו העיקרית והכללית ביותר של יוסף — כרגיל באנשי ברכה — לא היתה יוצאת ממנו כלפי העולם, אלא חזרת ומתכוונת אל אישיותו שלו גופא ואל תעלומות ההצלחה שבטבעו. אין פירוש הדבר, שהוא הסתמך עדיין על גיל הילדות אשר ברהבו העיוור, עת האמין, כי כל הבריות מוכרחים לאהוב אותו יותר מנפשם, אך עוד האמן האמין, כי ניתנה לו היכולת להשפיע על העולם ועל בני־האדם, שיפנו אליו את הצד הטוב והנהור שבטיבם. — וזה היה, כמסתבר, יתר אימון־בעצמו מאשר אימון־בעולם. על־כל־פנים היו שני אלה, ה„אני“ שלו והעולם, משולבים יחד, לפי דעתו, והיו לאחד במובן־מה, כך, שהעולם לא היה העולם־סתם, אלא עולמו שלו, עולם כפוף לעיצוב־דמות בגין הטוב והנעים. אכן, הנסיבות היו עצומות; אבל יוסף האמין שניתן לעצב אותן על־ידי ההשפעה האישית, על־ידי כובד משקלו של הייעוד הפרטי כנגד משקל כוחן הקובע של הנסיבות. אם כינה את עצמו בשם איש־דאגה־והחווה, כגילגמש, — זו כוונתו: שאם־אמנם היה ייעוד־החווה שבצביונו נוח ללקות במכאובים רבים, הרי מאידך אין להאמין, כי ימצא מכאוב בעולם, שיהא שחור ואטום עד־בלי שארית של סדק להעברת מאורו שלו העצמי, או מאור האלהים שבקרבו.

כזה היה איפוא אימונו של יוסף. בדיוק פחות־אוי־תר־מדוקדק אפשר לומר, שהיה זה אימון־באלוה, ובזה הצטייד לקראת פגישתו פנים אל פנים עם מעיי־סאחמת, השחור שירדה בו, שלפניו הוצג לבסוף יחד עם שומריו לאחר ציפיה לא ממושכת, משהוליכו אותו דרך מסדרון נמוך, מקורה, אל רגלי מגדול־המצד, נוכח שער מיבנה־הביצור, שהיה נתון תחת משמר חיילים אחרים, חובשי קסדות, שפתחו את הטור לפני המפקד מיד בהתקרבם אליו.

הוא הופיע בלויית ראש כוהני בית ופ־אואַת, איש צנום שעוֹע־קרקפת, שהיה מסב עמו אצל משחק הטבלה. הוא עצמו היה גרץ קומה, איש כבן ארבעים שנה, לובש שריון — אפשר לבשו רק לשם הופעה זו, — שתמונת־לבאים קטנות, מעשה־מתכת, היו תפורות עליו כעין קשקשים, בעל פיאה נוכרית חומה, עיניים חזומות, קטנות, מתחת לגבינים שחורים וטופפים, פה קטן ופנים סמוקות־שחחמות, שהשחירו מזקנו הצימח, כשם שהשחירו זרועותיו השעירות, מפע שקט להפליא.

ואף מנומנם ובכל־זאת פיקח, היה שרוי על הפנים הללו, ושקט וגם חדגוני היה צליל דיבורו של המפקד, בהופיעו בחברת נביא האלהות המלחמתית במבוא השער, תוך־כדי שיחה ערה שנגעה עוד ככל־הנראה במהלכי משחק־הטבלה, אשר לסימומו הוכרחו לחכות יוסף ומלוויו. בידו החזיק את מגילת־הספר הפתוחה, שקיבלה מאת נושא־המניפה.

משנעצר ועמד, פרש אותה שנית, כדי לחזור ולעיין בה, וברגע שהרים שוב את פניה, נדמה היה ליוסף, שלא פני־גבר בלבד הן, אלא יתר מכן: קלסתר נסיבות קודרות עם נהורת־אֵל הנשקפת מבעד לו, כמעט אותה ארשת ממש, שהחיים מראים לאיש־הדאבה־החדווה; כי גביניו השחורים הצטמצמו דרך איום ובר־בזמן ריחפת בת־שחוק מסביב לפיו הקטן. אולם עד מהרה סילק האיש את שניהם ממצע פניו, את החיוך ואת הקדרות.

„אתה הנהלת את הספינה שהביאה אתכם הנה מואסת?" פנה אל ח'אמע'ת. הסופר בפקחת עיניים מתחת לגבינים מוגבהים, בקול מתון, חדגוני. מאחר שזה השיב בחיוב, הביט אל יוסף.

„אתה הוא מִי־שהיה בְּר־משק ביתו של פטיפרע, איש־החצר הגדול?" שאל. „אני הוא", החזיר לו יוסף בפשטות.

ואף־על־פִּי־כן היתה זאת תשובה עזה. יכול היה להשיב: „כדבריק", או: „אדוני יודע את האמת", או בשפה נמלצת יותר: „מאצת מדבר בפיק". אולם התשובה „אני הוא", כשהיא נאמרת בפשטות, אך בבת־שחוק רצינית, היתה ראשית־כול, במקצת שלא בדרך־ארץ — כי אין אדם מדבר בגוף ראשון בנוכחותם של גדולים ממנו במעלה, אלא אומר: „עבדך", או בזילזול גמור „העבד הלז"; לבד־זאת מילאה מלת־הגוף „אני" תפקיד מרעיש — בקשר ל„הוא", שיש בו כדי לעורר חשד סתום, שמא מיחס הוא לעצמו יותר ממשרת בְּר־המשק, אותה היה עליו לאשר לכאורה על־פי השאלה, משמע, כאילו השאלה והתשובה אינן חופפות כהלכה, אלא שזו יוצאת מגדרה של זו, עד שנוטה השואל לחזור ולשאל „ומה אתה?" או גם „מי אתה?...". הקיצור „אני הוא" היה נוסח כגון בת־קול מרחוק, נוסח גודע במסורת, המדבר אל לב עם רב, — נוסח של התודעות, של טכס, האהוב מימים קדמונים בשיר־גיבורים ובמשחקי־פולחן, שאליה מסמיך דמיון האדם בהיסח־הדעת שורה שלימה של פעולות ומעשים, למן השפלת מבט־העין ועד הפריעה־על־הברפיים לקול פקודה רועמת.

אכן, פניו השקטים של מעי־סאחמת, פני אדם שלא נראה כנוטה להיבהל על־נקלה, גילו סימנים של בילבול כל־שהוא או מבוכה, ובו ברגע הלבין קצת חוטמו הקטן, הנאָה בכפיפתו.

„כך, כך, אתה הוא איפוא", אמר, ואם אמנם לא ידע כבר בו ברגע בדיוק של ממש, מה היתה לכאורה כוונתו במלה „הוא", מסתבר, ששיכחה תולמנית זו נגרמה במקצת גם על־ידי העובדה, שזה העומד לפניו היה יפה־המראה שבכל הגברים בני כ"ז אשר בשתי הארצות. היופי — מטבע רב־רושם הוא; מין מגור קל הוא מעורר, חוק ולא יעבור, גם בנשמה השליווה ביותר, אשר מידת ההת־

בהלות רחוקה ממנה בדרך כלל, והוא מסוגל לעלה עד לתחום ההזייה את טעמה של התשובה „אני הוא“, שהושמעה בחיך רציני.

„דומה אתה לעוף קל־דעת“, הוסיף המפקד לאמור, „שנפל מתוך קנו עקב איולתו ופזיזותו. חי היית למעלה, בעיר פרעה, קריה רבת־עניינים, ויכולת להוסיף לחיות חיים של חגים ועידים, שאין להם קץ, והנה הורדת את עצמך על כלום ולא־כלום, למקום הזה שכולו שיעמום“. אמר, וצימצם שוב את גבות עיניו לרגע, צימצום של איום, אלא שגם אותו שחוק־של־חצאין ריחף על שפתותיו כגון חלק מן האיום. „האם לא ידעת“, ענה ואמר עוד, „שאיך אדם נושא עיניו אל אשה בבית זר? האם לא קראת את מאמרות ספר־המתים, ואת מוסריו ודיעותיו של אימחוטפ הקדוש?“

„מוכרים הם לי“, השיב יוסף, „כי בקול ובלחש קראתים פעמים אין־ספור.“ אבל המפקד, אף־על־פי שביקש לשמוע תשובה על שאלתו, לא הקשיב אליו.

„זה היה איש“, אמר, כשהוא פונה אל בן־לווייתו, משרת בית־המקדש, „אוהב דבק יפה באורחות החיים, אימחוטפ החכם! רופא, אדריכל, כוהן וסופר, כל אלה גם יחד היה הוא, תות־ענח־דיחותי, דמותו החיה של טחות. כבוד אני נותן לאיש, להוי ידוע; ואילו ניתנה לי הסגולה להיבהל, — ואולם, נבצר ממני הדבר, ואולי חייב אני לומר: לצערי, הואיל ויותר מדי שלוות־רוח יש בי משאוכל להיבהל, — כי אז הייתי נבעת מפני ריבוי חוכמה מקובצת שכזו. מימים רבים לא־ינשיעור הריהו מת, אימחוטפ, איש־האלוהים, — שכן כמוהו לא הופיע, אלא בימים קדמונים ולעת שחר הארצות. המלך הקדמון צסר היה שליטו; ודאי, שהוא הוא אשר בנה למלך את בית־עולמו, פירמידת־המדרגות הסמוכה למוף, גבוה שש קומות, לא פחות ממאה־ועשרים אמה, אבל אבן־הסיד קלושה היא, האבן שלנו מעבר היאור, במחצבה, מקום עבודת הענושים, פחות גרועה היא; מסתמא, לא היה בידי החכם חומר טוב ממנו. אולם, הבנאות לא היתה אלא כמין תוספת ספלה בחוכמתו ובאמנותו, שכן בקי היה בכל מנעוליו ומפתחותיו של מקדש טחות. ידע היה בחוכמת־הרפואה ומומחה בתורת הטבע ומכיר בחומר המוצק והנוזל, ידו מעלה ארוכה ומשיבה נפש לכל המתלבט על ערש־דווי, כי הוא עצמו היה בודאי בעל שלוות־רוח רבה ולא לבהלה נוצר. אך יתר על־כן, הוא היה קנה־כתיבה ביד אָל, סופר־דבר־החוכמה, — ושניהם כאחד, לא רופא היום וסופר מחר, אלא זה בתוך זה, האחד והשני גם יחד, ולפי דעתי חייבים להטעים דבר זה, שכן משופח הוא רום־ערפו. חוכמת הרפואה ודעת־הסופר שואלות מאור זו מזו לתועלתן, ובלכתן יחדיו, תרום קרנה של זו וגם זו. רופא שיש בו רוח דעת־הסופר, יהיה מנחם נבון יותר למתלבט בייסורים; ואלו הסופר אשר בן לחיי הגוף וסבלותיו, בקי בליחות ובכוחות, בסמי המוות ובסמי החיים, רב יתרונו על־פני זולתו הנבער מדעת כל אלה. אימחוטפ החכם היה רופא כזה וסופר כזה. איש־אלוהים היה; מן־הדין שיהיו מקטירים לבונה לשמו. סבור

אני, כי אמנם כן יעשו הבריות, לכשיעבור זמן רב יותר מעת מותו — מכל־מקום, הרי במוף היה חי, קריית שאר־רוח מהוללת.

„אין עליך להתבייש נכחו, השחזור“, ענה ואמר הכוהן־הראש, שאליו כיוון את דבריו. „כי לבד שירותך בצבא גם אתה מטפח את חוכמת־הרפואה, מיטיב למתפתלים ולמתלבטים, ולבד אלה, כותב אתה בטעם שובה לבב הן מבחינת הצורה והן מבחינת התוכן, ומצרף את כל המקצועות הללו ביישוב־הדעת.“

„ביישוב־הדעת בלבד אין אדם יוצא“, ענה מעי־סאחמת, והמתינות השרויה על פניו עם העיניים העגולות, הפיקחות, לבשה עצבות כל־שהיא. „אפשר הייתי זקוק לפעמים לבזק של בהלה. אך מאין יבוא לי זה? — ואתם?“ קרא לפתע בגבינים מוגבהים ובנידנדוד ראש אל שני עבדי־הבית של פטיפרע, שהחזיקו את שני קצות החבל שכבלו את ידי יוסף.

„מה אתם מעוללים כאן? הביקשתם לחרוש בו, או לשחק סוס־ורוכבו כגון נערים קטנים? הן עבודת־פרך יעשה פה המשגית, — ואיך יעשנה, אם איבריו אסורים כרגלי שור־לטבח־יובל? התירו כבליו, שוטים שבעולם! עבודה קשה עובדים כאן לפרעה, במחצבה או בכנין החדש, ולא בכבלים ירבצו הבריות. הוי, הסכלות! — האנשים הללו, פנה שוב בהסברתו אל משרת־האל, „האנשים הללו מדמים בנפשם, שבית־האסורים הוא מקום, אשר בו סרוחים הבריות על הארץ בכבליהם. כל דבר הם מבינים פשוט־כמשמעו, זו דרכם, דבקים הם בנוסח המליצה כאותם תינוקות. ואם ייאמר על פלוני שיתנוהו אל בית־הסוהר, מקום אשר אסירי המלך אסורים, הרי הם מאמינים באמונה שלימה, שתחוב הוא בתוך איזה בור, המלא עכברושים וקירקוש שלשלאות ברזל, ושם ישכב ויבטל את ימיו של רע. בילבול כזה בחילופי המליצה והמציאות הוא לפי דעתי עיקר סימניהן של בערות ושלולת־המעמד. לעיתים קרובות מצאתיו בקרב אוכלי־הקומוס בכוש העלובה וגם בקרב היוגבים הקטנים בשדמות מצרים, אך לא־כן בקרב יושבי הערים. אין ספק, יש בה בהבנת הדברים פשוטם־כמשמעם ממידת הפיוט, הוא פיוט התמימות והאגדה. לפי עניות דעתי, נחלק הפיוט לשני סוגים: האחד יצמה מתמימות עממית, השני מרוח הסופרות. האחרון הוא בלי ספק נעלה יותר, אבל דעתי היא, שאין לו קיום בלי קשר של חיבה עם הראשון, אשר ישמש לו קרקע פוריה, כשם שכל גילוי־הנזי של החיים הנעלים, ואף תפארתו של פרעה בכבודו ובעצמו, זקוקים לעפר התחוח שבחיים הדלים, כדי לפרוח על פני הארץ ולעורר התפעלות לעיני העולם.“

„בחזקת חניך בית־הספרים“, אמר ח'אמע'ת, סופר המנוון, שמיחר בין כה ובין כה לשחרר את מרפקי יוסף בעצם ידיו, „אין לי חלק בחילופי המליצה והמציאות, זרק לשם שמירת הצורה ברגע זה הייתי סבור, המפקד, שחייב אני למסור בידך את האסיר בכבלים. הוא עצמו יכול להעיד, כי כבר בשעת הנסיעה שיחררתי אותו, רוב הזמן, מן החבל הזה.“

„מעשה של תבונה היה בכך“, השיב מעי־סאחמת; „ומהגם שיש להבדיל בין עבירה לעבירה, משמע, הרצח והגניבה והסגת־הגבול והשתמטות מתשלום

המסים או העלמתם עליי הגובה, יש לראותם בעין אחת, אשר לא כעוונות שבינורלבינה, ומן הדין הוא שנשפוט את האחרונים בזהירות.²
הוא חזר ופתח למחצה את המכתב והטיל בו מבט.

„כאן מדובר“, אמר, „כפי שאני רואה, בעסקי-שלגשים, ולא הייתי ראוי להיקרא קצין-צבא וחניך אורות-המלך, אילו עירבבתי מעשה כזה במעשרי אספסוף חדלי-כבוד. אמאמנם סימנה של שפלות-המעמד הוא שלא להבדיל בין המליצה ובין המציאות, ולקבל כל דיבור פשוט-כמשמעו, יש אשר חילוף כזה בלתי-נמנע הוא לפעמים גם בקרב בני-טובים; שהרי ראינו, כי אף-על-פי שנאמר, לבל ישא אדם את עיניו אל אשה בבית זר, הואיל ובנפשו הוא, מכל-מקום רבים הם עוברי העבירה; שכן החוכמה לחוד והחיים לחוד; ודווקא הסכנה שבמעשה מכניסה בו יסוד של כבוד. ועוד זאת עלינו לזכור, שלעסקי-האהבים נדרשים שני צדדים, ועובדה זו מביאה לידי כך, ששאלת-האשמה נשארת סתומה במקצת, ואם גם מופיע פתרונו כלפי חוץ כברור לחלוטין, יערכי הצד האחד, משמע, הגבר, מקבל על עצמו את האשמה כולה, הן בכל-זאת — ביננו לבין עצמנו — רצוי במקרים כאלה שנהיה מבדילים בין המליצה ובין המציאות. כשומעי מעשה שהיה באשה שנתפתתה עליי איש, הריני מגחך כלפי עצמי, שכן דומה לי הדבר כמבדה, וכה אשוב ביני לבין עצמי: „הוי אתה, השילוש הגדול! הן ידוע הוא, ייעודי ואמנותי-מי היה הפיתוי למן ימי-אָל ועד היום — לאו דווקא ייעודנו ואמנותנו שלנו, הנבערים מדעת“ — המכיר אתה את המעשה בשני אחים? פנה עתה אל יוסף במישרים כשהוא זוקף אליו את עיניו העגולות והחומות, שכן נמוכה היתה קומתו יוסף במידה ניכרת, ואף מגושמת. גם את גבינו הטפופים הגביה ככל אשר-יכול, משל כהיה זה מסייע בידיו להתקין ביניהם שוויון-מידות.

„מכיר אני יפה, השחזור“, ענה הנשאל, „לא זו בלבד שהיה עלי לקרוא אותו לעיתים קרובות באוזני אדוני, רעה-פרעה — אלא הוטל עלי גם להעתיקו, כתיבה תמה, בדיו שחורה ואדומה.“

„עוד רבות יעתיקוהו“, אמר המפקד; „זהו סיפור משובח וסיפור-מופת, לא רק לפי סגנון הרצאתו המשכנע, אף-על-פי שמקצת האירועים ימצאו אחרי שיקול-דעת מתון, בלתי מתקבלים-על-הדעת, כגון אשר אירע במלכה, שהרתה לַת עליי שָׁבַב שְׁנוֹרֵק לְחוּךְ פִּיהָ מֵעֵצוֹ שֶׁל אֵילָן שׁוֹב, דָּבַר הַמִּתְנַגֵּד יוֹתֵר מְדִי לְנִסְיוֹן שְׁבִידֵי הַרֹפְאִים מִשְׁנוֹכֵל לְקַבֵּל בְּלֹא הִירָהוּר, וְאֵף-עַל-פִּי-כֵן זֶהוּ סִפּוּר-לְמוֹפֵת וְדוּמָה לְתַבְנִית-יְצִיקָה שֶׁל הַחַיִּים, כִּךְ לְמִשָּׁל, כְּשֶׁאֵשֶׁת אָנְפּוֹ תּוֹפֶשֶׁת אֶת הַנְּעָר בְּאַתָּא, אַחֲרֵי שְׂרָאֲתָה כִּי רַב כּוֹחַ, וְכֵן תְּדַבֵּר: „בּוֹא נַעַשׂ לָנוּ עֵת מִשְׁפָּב; טוֹב לָךְ הַדְּבַר, כִּי אִזּוֹ אַעֲשֶׂה לָךְ בְּגָדִים יְפִים“, או כְּשֶׁקּוֹרָא בְּאַתָּא אֶל אַחֲיוֹ: „אִוִי לִי, הִיא סִילְפָה אֶת כֹּל הַדְּבַר, וְכִשְׁהוּא לּוֹקַח סָכִין קְנֵה-סוּף וְכוֹרֵת זְכוּרָתוֹ וּמְשַׁלִּיכָה מִמֵּימָה מֵאֵכֵל לְדָגִים — כֹּל זֶה מְזַעֵזַע אֶת הַלֵּב, לְאַחֲרֵי-

* על-פי „מבחר הספרות המצרית“, תרגום מ' גרינץ.

מכן נעשים תיאורי האירועים בלתי מתקבלים על-הדעת, ובכל-זאת אנו מתפעלים בשעה שבאתא נהפך לפרה-הקפעי ואומר לאחיו: ראה, הנה אהיה חפעי יפה לפלא וכל הארץ מריעה לי, ואחר-כך הוא מתוודע אל הגבירה: אני באתא! ראי, הנני חי בכל-זאת ונעשיתי הפר הקדוש לאל. הללו, מסתמא, המצאות משונות הן; אבל מה מוזרות תבניות-הדפוס אשר לדמיון היוצר-למופת, שבהן נוצקים לפעמים החיים השואנים!

הוא החשה שעה קלה והביט בקשב רב אל החלל הריק, פניו שלווים ופיו הקטן פתוח מעט. אחר-כך חזר וקרא רגע במכתב.

„הנקל להבין, אבי, אמר, מרים ראשו כלפי שעוץ-הקרקפת, „כי תוספת כזאת פירושה תמורה נעימה בתדגוניותם של החיים במקום מבוצר זה, שהרי איש כמוני בעל שלוות-נפש מטבע בריאתו, נתון פה בסכנה בפועל-מש, שמא הוא צולל לעולם של נימנום. הללו המובאים לי על-פי הרוב, בין לאחר שנגזר דינם ובין שניתנו במשמר לפי-שעה עד שמרטטים עדיין מאזני-המשפט ימינה ושמאלה ודינם תלוי ברפיון, אותם שודדי-קברים, גולנים וגונבי-כיס מכל המינים, אין בהם כדי להרחיק את הסכנה. מקרה אשר כזה, כשהאשמה שייכת לתחום האהבה, נבדל באורח בולט, להחיות את הרוח. כי בכך אין ספק כלל, ועד כמה שנודע לי, אין בעניין זה מחלוקת גם בקרב עמיה-הנכר בעלי הלכיה-המחשבה השונים ביותר, שתחום זה תופש מקום בקרב פרשות-החיים המרעישות ביותר, רבות-התעלומה ועתירות-השרעפים. היש אדם, שלא נתנסה בנסיונות מפתיעים, הראויים להיראה, בממלכת חתחור? — האם סיפרתי כבר למר על-אודות אהבתי הראשונה, שהיתה כמורכב השנייה?”

„מעולם לא, השחזור, אמר המשרת בקודש. „הראשונה, והיא מיד גם השנייה? פליאה דעת, איך יכולה כזאת להתרחש.”

„או השנייה שעדיין היא הראשונה, ענה המפקד. „כרצונו של מר. עדיין, או טוב הפעם, או לעולמים — וכי מי יהיה בטוח בשימוש הניב הנכון? והן גם לא זהו העיקר.”

ובארשת מתונה, וגם מנוממת, בשילוב זרועותיה, תוחב את מגילת-האיגרת מתחת לבית שחיו, ראשו מוטה לצד אחד, גבינו העזים מורמים מעט ממעל לעיניו הכדוריות-החומות, מניע את שפתותיו הקמוצות ביישוב-הדעת וברצינות, החל מעי-סאחמת לספר, בצליל חדגוני ביותר, באוזני יוסף ושומריה, כוהן ופראות וכמה חיילים העומדים מסביב וההולכים ומתקרבים:

„בן שתיים-עשרה שנה הייתי, הניך בית-האולפן אשר בבית-המדרש-לסופרים ליד אורות-המלך, קומתי היתה נמוכה ומסובלת למדי, כשם שנשאר עד היום, כמידה וכצביון הנועדים לי בחיי לפני מותי ולאחריו; אבל לבי ורוחי היו נכונים לקבלת השראה. ויהי היום, ומבטי נתקל בילדה, המביאה לחם ושיכר לאחיה, חברי-בלימודים, לעת הצהריים; כי אמו חלתה. שם הנער אימסיב, והוא בן פקיד ושמו אַמְנַסְמַס. לאחותו, שהביאה לו את מנת-מונוג, — שלושה כיכרות לחם ושני כדי שיכר, — קרא בְּתִי, ומכאן הסקתי על דרך ההשערה, כי נח'בת

שמה, ואמנם כן היה; כן שאלתי אחר־כך את אימסיב. הדבר עניין אותי, יעך אשר היא עצמה עוררה בי עניין, ולא יכולתי להסב את עיני מנגדה כל־זמן שהיתה שם: לא ממקלעות שערוותיה ולא מעיניה הצרות ולא מפיה דמוי־הקשת, ובייחוד מזרועותיה, שהיו חשופות וחופשיות מכל לבוש, מלאות בגזרתן הדקה, בדיוק כיאה להיותן נאות — כל אלה עשו בי רושם עמוק. אולם מבעוד יום טרם ידעתי איזהו הרושם שנחרת בי למראה בתי, אלא רק כלילה נגלה לי הדבר, בשוכבי בקרב חבריי באולם־השינה, בגדיי וסנדליי מונחים אצלי, ומתחת לראשי, לשם הגבתו, שק הספרים וכלי־הכתיבה, כמשפט התקנות, לבל נשכח את הספרים גם בחלום לילה, כי על־כן נלחצו אלינו. אולם אני בכל־זאת שכחתי אותם, שכן יכולתי לעשות את חלומי חופשי מלחצם. כי חלום חלמתי, חלום מפורט ונאמן לגמרי למציאות, והנה נח'בת בת אַמנמס מאורשה לי; אבותינו ואימותינו כן נדברו ביניהם, ועתידה היתה איפוא להיות אחות־יצרעי ועקרת־ביתי, כך, שזרועה תנוח על זרועי. על הדבר הזה שמחתי עד בלי־די, כפי שלא שמחתי מעודי. מייעי המו בקרבי בשימחתי על הסכמה זו, שנחתמה על־ידי כן, שהורינו ציוו עלינו לקרב חוטם אל חוטם, ודבר זה היה נחמד ביותר. החלום עצמו היה מלא עירנות וטבעיות רבה כל־כך, שלא ניכר בו, מבחינה זו, שום מיעוט לעומת המציאות, והוא הוסיף להטעות אותי להפליא, גם כתום הלילה, גם אחרי היקיצה והרחצה, בלי שאדע, כי אין ואפס הוא. דבר כזה לא קרה לי מעולם, לפני־כן ואחרי־כן, שיהא חלום מחזיק אותי בקסמי חיותו גם אחרי היקיצה, עד שאוסיף להאמין בו בהיותי צר. עוד כמה שעות משעות הבוקר דימיתי, סמוך־בטוח ומאושר, כי הילדה בתי מאורשה לי, ורק לאט־לאט, בשבתי באולם הכתיבה והמורה היפני על גבי בשביל לעודדני, פג אושרי מקרבי. המעבר אל הפיקחון היה צפון במחשבה, שאם־אמנם ההסכמה וקירוב חוטמי אל חוטמה לא היו אלא חלום, מכל־מקום אין שום מכשול עומד בדרך הגשמתם, ואך מאת הוריי עלי לבקש שיאבו לשחר את פני הוריה של בתי; כי עוד שעה ארוכה לא יכולתי לדמות, אלא שדרך־הטבע הוא רעיון־רוחי (אחרי חלום כזה), ואיש לא יוכל להשתאות עליו. רק אחרי־כן, מעט־מעט ולא־כזבתי הקרה, נתפפחתי והגעתי לידי הכרה, כי אף הגשמתו של הדבר שכבר נראה לי ממשי, מחשבת־שיגעון היא, ולפי מצב העניינים — בלתי אפשרית לחלוטין. שהרי לא הייתי אז אלא נער־בית־ספר, שמלקים וחובטים אותו כחבוט את הפפיר, נער, הנמצא בראשית דרכו אל מעמד הסופר והקצין, ועוד גם קטן־קומה ועבה לפי מיבנה גוף בשביל העולם הזה והבא; ורעיון האירוסין עם נח'בת, שהיתה גדולה ממני בשלוש שנים לפחות, והיא נערה, היכולה להינשא כל יום שתרצה לאיש העולה עלי משכמו־מעלה במעמדו ובכהונתו, נגלה לי, ככל אשר התנדף והלך אושר־חלומי, כעניין של גיחוך.

„ובכן סילקתי מעל עצמי, המשיך ראש־הפקידות בסיפורו, בקולו המתון, „מחשבה, שלא היתה כלל מתעוררת בי, לולא הופיעה בחלומי כמציאות נחמדת, והוספתי למלא את שירות־תלמודי בבית־האולפן של האוויות, ולקחת

מוסר באמצעות המלקות היורדות על גבי לעיתים קרובות. עשרים שנה לאחר מכן, משעליתי מכבר לדרגת סופר הפקודות של הצבא המנצה, נשלחתי עם שלושה מעמיתיי למסע אל צאהי, אל ארץ החורי העלובה לבקרת מכסת הסוסים, להרים משאת למלך, שנעדה למשלוח באוניות אל אורוות־פרעה. והנה, באתי מנמל עזתי אל סכמם הכבושה, ואל עיר אחת, אשר, אם זכרוני אינו משגני, שמה פֶר־שאן, ושם חיל־מצב מצבאותינו, אשר מפקדו כרה כרה לבני־הארץ ולסופרי רכב־המילואים, והיא מסיבת־נשף של משתה יין ועיטורי פרחים בביתו יפה־השער. מצריים היו שם עם הקרואים ושועי העיר, אנשים וגושים. ואֶרָא שם נערה, קרובת משפחה לבית המצרי הזה, שאַרַת עקרת־הבית, כי אמה היתה אחותה של זו, והיא באה להתארח במקום, בלוויית עבדים ושפחות, ממרחקים, — ממצרים העילית, כי מושב אבותיה סמוך אל האשד הראשון. אביה היה סוחר עשיר מן סונה, שהביא אל שוקי מצרים את סחורותיה של פֶאש העלובה, שנהבים, עורות נמרים, עצי הובנים. והנה, בראותי נערה זו, בתו של אותו סוחר־שנהבים, בחן נעוריה, קרני בפעם השנית בחיי אשר קרני לפני בביית־האולפן לנערים, לאמור, שלא יכולתי להסב את עיניי ממנה, שכן עשתה רושם עמוק בנפשי, ובדיוק מפליא חזר בי אותו טעם של אושר מתוך חלום־האירוסין שהתנדף מכבר, משמע, מייעי המו בקרבי בשמחה למראה־עיניי באותו אופן ממש. אבל אני נרתעתי מפניה, אף־על־פי שלא נאה הוא לאיש־צבא שיירטע, וזמ־רב מתבייש הייתי אפילו לשאול מה שמה ומי־ומי היא.

אולם לאחר ששאלתי, נודע לי, שהיא בתה של נח־צַבַת בת אַמְנֶמֶס, שנישאה, זמן קצר לאחר שאירשתיה לי בחלום־לילה, לסוחר השנהבים מסונה. אולם העלמה נפרוע — כך שמה — לא היתה דומה כלל לאמה לפי תווי פניה, וגם לא לפי צבע מחלפות־ראשה או גזן עורה, כי כהה היתה מאמה בלי ספק. לכל היותר דמתה לנח־צַבַת אמה בגזרתה החיננית; אבל מה רבות הן הבתולות שגזרתן כה נאה! ובכל־זאת עורר בי מראה־דמותה מיד אותם רגשות עמוקים, שהתנסיתי בהם לפני ימים רבים, ואשר לא ידעתי מאז, עד שמותר לומר, כי כבר אהבתיה בדמות אמה, כשם שחזרתי ואהבתי בה את אמה. ולא זו בלבד, אלא אפשרי הוא לדעתי, והנני מייחל לכך במידה מסויימת, כי במקרה שאפגוש כעבור עשרים שנה נוספות את בתה של נפרוע, בלי לדעת, מי היא, ילך לבי שוב שבי אחריה, כשם שהלך אחרי אמה ואם־אמה, ותשוב ותחיה אותה אהבה תמיד ולעולמים.

„הרי זו עלילת־דוידים מופלאה באמת“, אמר המשרת־בקודש, שהבליג במידת־חניסה כביכול על התנהגותו המזורה של המפקד, המרצה כאן את המעשה שהיה, בשלוות־נפש ובחדגוניות שכוו. „אולם, אם עתידה בתו של סוחר־השנהבים ללדת בת, ודאי יש להצטער על שאין זו ילדתך; שהרי אם־אמנם לא היה יכול חלום־ילדותך, בשוכבך על שק־הספרים, להתגשם, הן יכולה היתה המציאות לכבוש את מקומה כמשפט בשעת תשובת־דמותה של נח־צַבַת ותשובת חֵיבַתך אליה.“

„לא כן“, השיב מעיִסאחמת בנידנד ראשו. „נערה עשירה ויפה כזאת וסופר רכב־המילואים בעל הקומה הקצרה, הכיצד יהיו תואמים זה אל זה? לא נישאה זו, יהא לבבכם סמוך ובטוח, אלא לרוזן־של־מחוז, או לאחד הניצב לרגלי פרעה, פקיד בית־האוצר העונד צווארון של זהב־הילולים, אין ספק. ואל־ישכח מר גם זאת, שיחסו של אדם אל נערה, אשר כבר אל אמה הוא נמשך ברגשי אהבה, יש בו מידה מסוימת של יסוד אבהי, ולפיכך מתעוררים כנגד קשר־הנישואין עמה חששות פנימיים. לבד זאת נדחקו המחשבות, שאליהן רמו מר, גם על־ידי התכונה המופלאה שבעל־ילת־האהבה, כלשונו, ההתבוננות אל יסוד מופלא זה לא הניחה לי להגיע אל הכרעות, שכתוצאתן עתידה היתה נכדת אהבתי הראשונה להיולד כבתי. והאף אמנם היה הדבר רצוי לחלוטין? דבר זה היה שולל ממני את הציפיה, אשר בה אני שרוי וחי כעת, משמע, את התקווה, שבאחד הימים אפגוש בבלי־דעת את בתה של נפרוע ונכדתה של נח־צבת, וגם היא תתן בי רושם כה מופלא. ובכך, ייתכן, כי נותרה לי עוד שארית תקווה גם לימי זיקנתי, בעוד אשר בדרך האחרת אפשר שהיתה שורת חוויות־לבי החזרות מגיעה אל קצה בטרם עת.“

„ייתכן, כי כן הוא“, הסכים אִמְן־הָאֵל בהיסוס. „אבל המעט מן המעט שהיית יכול לעשות, הוא, שתעלה על גבי הפפור את סיפור המעשה שהיה באם ובבת, או את המעשה שאירע לך בפגישתך עמה, משמע, שתתאר אותו באמצעות קנה־האגמון בצורה נאה, להעשיר את אוצר ספרותנו, משוש לבנו. את הופעתה השלישית של אותה דמות אשר באהבתה תשגה תמיד יכול היית לדעת! להוסיף ולצרף אל הסיפור על־פי המצאת דמיוןך החופשי, ולתאר אותה כך, כאילו כבר התרחשה למעשה.“

„התחלות לדבר“, החזיר לו המפקד בניבו השקט. „כבר נעשו, והעובדה, שיש ביכולתי להשיח בעניין ברהיטות כזו, מסתברת על־ידייך, שעבודות בכתב אמנם קדמו לה. הקושי שבדבר הוא, שבשביל הכללת פגישתי עם נכדתה של פְּתִי בסיפור המעשה, אנוס אני להעתיק את זמן כתיבתי אל הימים העתידיים לבוא, ובתוך־כך היה עלי לדמות את עצמי בגיל של קשישות יתירה, וזהו מאמץ שמפניו אני נרתע בפחד, אם כי מן־הדין הוא, שאיש־צבא לא יירתע בפחד מפני שום מאמץ. אולם עיקרו של דבר הוא הספק, שמא שליוו אני יותר מדי, וחסרתי את המידה הנדרשת בשביל לנטוע בסיפור אותם רשמים של ריגוש, שהם מסגולותיו של סיפור־מופת, כגון למשל המעשה בשני האחים. יקר לי הנושא משאוכל לסכן אותו ולעשותו מלאכת־הדיוט. — אך כרגע“, שיסע את שיחתו כמטיל דופי על עצמו, „נערכת כאן הכנסת אסיר וקבלתו, כמה בהמות עבודה“, שאל, כשהוא פונה אל יוסף מרום מעלתו ככל־האפשר, „דרושות לפי דעתך, בשביל הובלת מזון לחמש מאות חוצבים ונושאי סבל במחצבה, וכן לקצינים ולנוגשים הממונים עליהם?“

„שנים־עשר שוורים וחמישים חמורים“, אמר יוסף; „דומה לי, שאלה הם המספרים הנכונים.“

„כן הדבר. וכמה אנשים היית מצווה על החבלים, באם יוטל עליהם למשוך גוש אבן, ארבע צמות אורפו, שתי צמות רוחבו ואמה קומתו, דרך חמישה מילין אל היאור?“

„אם אוסיף את מניין מפלסי הנתיב ומובילי המיים לרִבֵץ את הדרך מתחת לתוברת-החבל, ועוד את נושאי הקורות הגליליות, שיש להניחן לפעמים מתחת למשא“, ענה יוסף, „הייתי מקפיד על המלאכה לא פחות ממאה איש.“

„מדוע כל כך הרבה?“

„זהו גוש כבד למשא“, השיב יוסף, „ואם כבר אין ברצוננו לרתום אליו שוורים, כי-אם בני-אדם משום היותם זלים יותר, מן-הדין הוא להעמיד מספר גדול מהם, כדי שתוכל סיעת-מושכים אחת להחליף את השנייה לסירוגין ולאחוז בחבלים, למען לא יארעו בקרב הפועלים מיתות משונות מחמת הזיעה הנסתמת, ועוד, משום שתדיר יקרה שאחדים מתאמצים למעלה מכוחם ונשימתם נעצרת, והם כורעים, מתלבטים ומתפלשים.“

„ודאי שרצוי להימנע מכל אלה. אולם אתה שוכח, שחוץ לברירה שבידינו בין שוורים ובין בני-אדם, עומדים לרשותנו גם פראים מכל המינים, מן הארץ האדומה, אנשי לזב ופונת, ויושבי החולות שבארם, בלי מספר, ככל אות נפשו.“

„זה הנתון בידך“, ענה יוסף במתינות, „אף הוא ממקור כזה יצא, באשר ילדו של מלך-עדרים הוא מרתנו העילית, אשר כנען שמה נקרא, ואך גונב גונב והורד מצרימה.“

„מדוע תספר לי זאת? הן כך כתוב כבר במכתב. ומדוע תכנה את עצמך ילדו, תחת אשר תאמר, בנוי של מלך-העדרים? טעמו כטעם התפנקות וחיבוב עצמך, וזו מידה אשר לא לענוש יאתה, אף אם אין בעוננו משום פיחות כבוד, כלומר, אם בתחום ענוג חטא, דומני, ירא אתה, פן בגלל אשר מצאהי העלובה מוצאך, על-כן ארתומך אל גושי-האבן הכבדים ביותר, עד שתיסתם זיעתך ומיתת צפידה תמות. זוהי התנהגותו של קופץ-בראש, וניסיון כושל לחשוב את מחשבותי. פקיד בית-סוהר גרוע הייתי, לולא ידעתי להשתמש בכל אחד ואחד לפי כשרונותיו ולהעמידו במקום ההולם את מומחיותו. בתשובותיך ניכר יפה, שהיית פעם ממונה על ביתו של גדול ומבין אתה משהו בתרושת. אף רצונך זה, להימנע ככל-האפשר מלהעביד את האנשים עד אפיסת הכוחות, גם אם אינם ילדי — רוצה לומר: בני חֶפְזֵי והאדמה השחורה, אינו מתנגד כלל לרצוני, אלא מעיד על השקפה חסכונית. אָתָּן אותך משגיח על סיעת ענושים במחצבה, או אעסיק אותך גם בשירות הפנים ובמלאכת סופרים; כי ודאי עולה אתה בזריותך על אחרים בחשבון מניין כורי-הכוסמין שאפשר לצבור באסם שקיבולו כך וכך, או כמות הדגן הדרושה לויטוס כך וכך קבי שיכר והכמות הנצרכת לאפיית כך וכך כיכרות לחם, ובמציאת ערך החליפין של כל אחד ואחד, וכל כיוצא-בהם. — רצוי מאוד היה“, הוסיף, כדי לשבר את אוזנו של נביא ופִּאֲוָאָת, „להסיר מעלי מקצת טורח-המשא הכרוך בעניינים אלה, כדי שלא

אצטרך לטפל בכל דבר ודבר ואמצא יותר פנאי לעיסוק בניסיוני ולהעלות על הכתב את קורות שלוש האהבות החשובות כאחת, בצורה מרנינה ואולי גם מלהיבה. — אתם, אנשי ואסת", אמר למלוויו של יוסף, "רשאים אתם לסלק את עצמכם ולהפליג בדרככם חזרה כנגד זרם היאור, אבל עם רוח צפונית. ואת החבל קחו עמכם להחזירו אל ביתכם יחד עם ברכותי לרעה־פרעה, אדוניכם! — ממי? ציווה לבסוף את נושא־האלה, שהדריך את הבאים לכאן, "קח ולך עם עבד־מלך זה, שיעשה עבודת־כפייה בתור עוזר בלשפה, והראה לו קיטון־שלייחיד למשכנו ותן לו כסות עליונה ומטה בידו לאות משרתו בחזקת משגית. ממעלה רמה הוריד את עצמו אלינו, ויהיה אנוס להטות שכמו למשטרו הקשה־כברול של סא־ירֶע.

אפס, אשר הביא עמו ממידות מעלתו הרמה, ננצל בלי רחמים, כשם שמנצלים אנו את כוחות גופם של שפלי־המעמד. כי כוחותיו לא לו הם עוד, אלא לפרעה. תן לו ארוחתו! — להתראות, אבי", אמר כברכת פרידה למשרת בקדש ופנה אחור, לעומת מגדלו.

וזו היתה פגישתו הראשונה של יוסף עם מעי־סאחמת, ראש־פקידות בית־האסורים.

חסד ותבונה

ובכן, סמוך ובטוח לבבכם, כלב יוסף, כי בעל סגולה של ייחוד היה רבי־בית־הסוהר, אשר בידיו נתן אותו אדוניו. היה זה איש בעל מזג נעים להפליא. חרף חדגוניותו, ולא לשווא התמהמה לעיל סיפור המעשה, להאיר פרטי פרטים, והשגה את אלומת־אורו על בעל הדמות הגוצה שעה ארוכה למדי בשביל שיהיה סיפק בידכם לחרות על לוח לבבכם את צביונו האנושי, שהיה בלתי־ידוע עד עתה; כי לא תפקיד קל־ערך ולא שירות של מה־בכך צפויים לו — כמעט בלתי־ידועים כמרכן — בהמשך הקורות, החזרות ומתרחשות כאן לעינינו בשלימותן הנאמנה, כשם שהתרחשו במציאות. שכן עתיד היה מעי־סאחמת, השולט על יוסף במשך כמה שנים בחזקת שחזור עבודת־הכפייה, לעמוד עוד ימים רבים לימינו וליטול חלק בכינונם המפואר של מאורעות גדולים ומשמחי־לב; ומי יתן ותשרה רוח־השירה על מעשה־ידינו ותסייע לנו בתיאורם המדויק, כראוי להם.

ייאמר זה אך לפי־שעה.

אולם, בעת שהמסורת משתמשת לגבי המפקד כמעט באותה מליצה ממש המציינת אופיו של פו־טיפר, משמע, ש"אין שר בית־הסוהר רואה את כל־מאומה", עד שכל־הנעשה בבור, בידי יוסף נעשה, — עלינו להבין את הדבר כהלכת ולדעת, שכונת הדבר שונה בתכלית מפירושו במקרהו של חצרון־השמש ומגדל־הבשר הקדוש, ש"לא ידע אתו מאומה", הואיל ובהזקת בעל־תואר בחוסר ממשותו עומד היה מחוץ לגדר האנושות, ובקיומו המסתגר חדל־המוצא זר היה

לכל עניין ממשי, כי על־כן ראה את עיקר חייו בצורה החיצונית כשהיא לעצמה. לעומת־זה היה מעִי־סאחמת איש בר־סמכא לחלוטין, בקי בעניינים רבים ומתמסר להם בחמימות, אס־כי בשלוות־רוח, — ובייחוד לבני אדם; שכן היה רופא חרוץ השוקד על עבודתו וקם יום־יום בהשכמת הבוקר כדי לבדוק את ציאת החיילים והאסירים החולים, המשופנים בצריף בתוך המחנה; וחדר־שירותו הנמצא במקום מבוצר, במגדל־מצודתו של סא־ירצ, דומה היה ממש למעבדה, מלא כלי כתישה ושחיקה, עֶשְׂבִיּוֹת, שפופרות, אסוכי־משחות, חֲמַתוֹת אֲבִיקִי־זִיקוֹק וקלחות אידוי, — שם עסק המפקד במלאכתו, כשפניו המנומנות־הפיקחיות נשקפות כמנהגו, כפי שראינוהו לרגל קבלת יוסף בשעת סיפור המעשה על אהבתו המשולשת, והכין, במקצת על־פי הספר „לחועלת בני־האדם“ ושאר־ספרי־הלכה שתוצאות נסיונות קדומים רשומות בהם, את תרופותיו לשטיפת המיעים, את חליטותיו, גלולותיו ורביכותיו נגד עצירת־השתן, תפיחת העורף, מוֹתֵנֶת וצרכת־הלב, ועם זאת היה גם מעיין ומהרהר בבעיות כוללות המקיפות את המקרים הבודדים, כגון, האם באמת עשרים־ושניים הוא מספרם של אותם צינוריים־הדם המוליכים מן הלב אל האיברים זוגות־זוגות, ויש בהם נטייה חזקה כל־כך לעצירות ולהתקשות ולדלקת, ולעיתים קרובות מסרבים הם לקבל את התרופה, או אולי לא־כן, אלא, כפי שהוא נטה להאמין יותר ויותר, ארבעים־ושישה מספרם; להלן חקר את התולעים שבגוף, שניסה להשמידם במזגיה, האם הם גורמיהן של מחלות מסויימות, או שאינם אליבא דאמת, אלא תוצאתן, משמע, שבסיבת פקיקתו של צינור או של כמה צינורות מתהווה שאָת, אשר אין דרך להתרוקנותה, ולפיכך היא מעלה רקב, כפי שמסתבר, ונהפכת לקן תולעים.

יפה עשה המפקד, שמתעסק היה בענייני מרפא, כי אף־על־פי שמבחינה רשמית היו הללו לכאורה קרובים יותר אל חברו במשחק־הטבלה, אותו כהן־ופ־אֶזְאָת, מאשר אל איש־צבא כמהה, עובדה היא, שידיעותיו של הלז בשטח טבע־הגוף לא יצאו מתחום הבדיקה או שחיטת בהמת־הקורבן לריצוי האלים, ושיטות הריפוי שבידיו היו מיוסדות באורח חד־צדדי למדי על הכישוף ועל פסוקי הלחש, שהם אמנם יסוד חשוב ברפואה, הואיל ותחלואיו של איבר כגון הטחול וחוט השדרה היו בלי ספק תוצאות הסתלקותה, ברצון או באונס, של אלוהות מיוחדת מאותו איבר ותפישת מקומה על־ידי רוח רעה המחוללת שם את פעילותה ההרסנית, שיש להרחיקה באמצעותה של השבעה כמשפט. לשם־כך החזיק המשרת־בקודש פתן, השמור עמו בסל; ועל־ידי לחץ בעורפו יכול להופכו למטה־קסם; הצלחות מסויימות בפעולת הכוהן הביאו את מעִי־סאחמת לידי־כך, שישאל ממנו לעיתים את הפתן לשימוש. אולם בדרך כלל סבור היה, וסברתו מיוסדת על הניסיון, שרק לעיתים רחוקות תוכל מלאכת־הקסמים כשהיא לעצמה להשיג את המטרה הנרצה, אלא נזקקת היא לסֶמֶךְ החומרי שבמדעים ובאמצעים החילוניים, בשביל שתחדור בו חֲדוֹר היטיב, למען תגיע באמצעותו אל תכלית השפעתה. כן היה, למשל, במכת הפרעושים, שהכול היו

סובלים מהם בסאָוירֶע — מאמרי־הלחש של אומן־האָל לעולם לא הועילו כנגדה, או אולי הביאו דק תועלת־עראי, עד שייטכן שההקלה לא היתה אלא אשלייה גרידא; ורק אחרי שציווה מעי־סאחמת להזות מי־גתר מרובים ולפור בכל מקום פחמי עץ עם צמח־בבת שחוק על הגחלים, מסתמא בלוויית לחשים מרובים, אז סר הנגע. וכן היה מעשה בשמירת מלאי המזון במחסנים, שציווה להניח אצלו חלב־התולים, כלומר, נגד העכברים, שמרובים היו כמעט כפרעושים. הוא התיישב בדעתו ושיער, שהעכברים ידמו שמריחים הם את החתול עצמו, ומתוך כך ינסו בבהלה ויזנחו את מיני המזונות; ואכן, נתקיימה השערתו.

בצריף־המחנה שבתוך המבצר נמצאו תמיד פצועים וחולים במספר רב, שכן עבודת־הפרך במחצבה, במרחק חמישה מילין מן היאור, היתה קשה, כשם שראה יוסף בעיניו, כשהוטל עליו לשהות שם כמה פעמים, — ותמיד במשך שבועות שלימים, — ולהשגיח על סיעה של אנשי־צבא ואסירים בשעה שהללו עסקו בחציבה, בפיצוץ, בסיתות ובמלאכת הגרירה. כי לא שפר גורלם של אלה על־פני אלה, וגם אנשי חיל־המצב של סאָוירֶע, בני־הארץ ובני־הנכר כאחד, כפויים היו — אם לא היו מצויים בשירות־השמירה — לעבוד כגון הענושים; אלה ואלה הרגישו את שבט הנוגש הרודה בהם. אמנם העדיפו אותם במקצת במקרים של פציעה או תשישות או פסיקת הזיעה והם נשלחו אל בית־החולים שבמבצר מהר יותר מן הנדונים, שאנוסים היו להמשיך עד קצה הגבול, משמע, עד שהיו נופלים וכורעים אין־אונים, פירושי, עד נפילתם השלישית, הואיל וזה הכלל, ששתי הנפילות הראשונות נחשבות כמעשי התחפשות.

אגב, בעיניו זה הותרה החומרה בתקופת השגחתו של יוסף — בתחילה רק ביחס לאנשי מחלקתו. אבל לאחר־מכן, משהתקיים דבר־הכתוב, לאמור, ששר בית־הסוהר נתן ביד יוסף את כל האסירים, משמע, בעת שהוא יצא אל המחצבה בחזקת ראש־המשגיחים ונציגו האישי של המפקד, נעשתה ההקלה — כללית. כי זכר את אביו החי במרחקים, אשר בעיניו חשוב היה הבן כמת; זכר, איך גינה יעקוב את בית־העבדים המצרי; על־כן התקין תקנה, שכל אדם יוצא מטור העובדים אחרי נפילתו השנית ויחזור אל האי, — כי הנפילה הראשונה נחשבה כקודם, מעשה התחפשות, אם לא נפל האיש תחתיו ומת.

צריף בית־החולים לא התרוקן איפוא לעולם מאנשים מתלבטים ומתפתלים: בין שנשבר עצם מעצמותיו של האיש, ובין „שלא יכול עוד להביט אל טבור בטנו“, או שהיה גופו מכוסה עקיצות זבובים ויבחושים כאבעבועות של שחין פורה, או שהיתה קיבתו, אם הניח אדם את אצבעו עליה, מקפצת הנה והנה כשמן בתוך הנאד, או שגירה אבק־המחצב את עיניו ועורר בהן דלקת ממוגלת; ובכל התחלואים הללו טיפל המפקד ולא התבהל מפני אחד מהם, וידע תרופה לכל מכה, לבד אם עמד המוות עצמו והתייצב כנגדו. את העצמות השבורות היה חובש בין קישושות, את האיש שלא יכול להביט אל בטנו ניסה לרפא ברטיות של רביכה רכה, את שחיך־העקיצות מרח בשומן־אווזים שהיה מעורב

באבקת־צמחים משככת־כאבים, נגד נדודי הקיבה אנה ואנה ציווה לעיסת גרגרי קיקיון בשיכר, ולריפוי מינים שונים של מחלות עיניים היתה בידו משחה טובה מתוצרת גבל. גם מעשה להטים סייע לו לחזק את כוח התרופות, להציק לרוחות הרעות שהשתכנו באיבר החולה; אבל זה לא היה עשוי פסוקילחשים ומגע הפתן הסמור, אלא עיקרו משיכת־חסד מאישיותו של מעייסאחמת, שהיתה בבחינת ירידת־שפע של שלוה, שנהפכה בחולה להרגעה, ובגלל זו לא היה הנגוע מתבהל עוד מפני הנגע, שהרי הבהלה מוזיקה; תחת זאת חדל להתלבט, ובבלי־דעת לבשו פניו את מבע פני המפקד: השפתיים הקמוצות פתוחות מעט־מ־המעט והגבינים מוגבהים בשוויון־נפש פיקחי. כן שכבו החולים, מצוידים בשלוה, צופים אל בוא עת החלמתם או מיתתם; כי השפעתו של מעייסאחמת הדריכתם לבלי התבהל גם מפני המוות, ואף כשהיו פני חולה כפני בר־מינן, עדיין מחקה היה, כשידיו מונחות במנוחה, את מבע פניו המתון של הרופא, צופה לקראת החיים שלאחר החיים, כשפיו שקט וגבות עיניו מוגבהות בתבונה.

ובכן, חופף היה על בית־החולים רוח של השקט ובטחה והיעדר־בהלות; וגם יוסף עמד לפעמים לימינו של ראש־הפקידות; כי עד־מהרה קרא לו זה והחזירו משירות ההשגחה במחצבה לשירות־פנים, ומליצת הכתוב: ויתן שר בית־הסוהר בידי־יוסף את כל־האסירים אשר בבית־הסוהר, ואת כל אשר עושים שם, הוא היה עושה — יש להבין כך, שבן־משק־ביתו־לשעבר של פוטיפר נעשה עד־מהרה, כחצי שנה לאחר שהובא אל האי, כאילו מאליו, בלי שום מינוי מיוחד, לאדוני ההשגחה בלשכה ולאב ולפרנס על כל המבצר, באשר תחת ידו נעשו כל מיני עבודות הכתב והחשבונות, שמרובים היו כאן בלי־תכלה, כגון בכל־מקום בארץ ההיא, על־דבר קניית הדגן והיצאה, השעורים והבקר־לטיבתה, וחלוקתם בקרב אנשי המשמר והענושים, על־דבר בית־מבשל השיכר ובית־הנחתום של סא־ירֶע, ואפילו על ההכנסות והיציאות של מקדש זפ־אוֹאת, על משלוח האבנים המסותות וכל שאר הדברים, להקל את טורח־המשא מעל אלה, שהיה עליהם לעסוק באותם עניינים עד הנה; ולא היה מחוייב ליתן דין־וחשבון לאיש, פרט לאותו אדם בעל שלוות־הנפש, שיחסו אליו הושתת מלכתחילה על יסוד החיבה ולימים הלך והתפתח והגיע למדרגה של נועם מופלג.

מעייסאחמת ראה, כי המלה, שהשתמש בה יוסף בעת היחקרו בראשונה, אותה מלת עליליה קדמונית של התודעות, פגוע פגעה במנוחתו והטילה בלבבו חלחלה במשמעות רחבה מאוד וסתומה בתכלית, עד שהיה חש בעצמו, כי מסביב לקצה חוטמו החוויר מעט. — ועל חלחלה זו היה המפקד מכיר טובה כל־שהיא לזה, שסייע לו בתחושתה; כי במעמקיה הצפונים השתוקקה מנוחתו אל אותה התחלחלות, אשר בענותו הנבונה לא האמין, כי אכן ראוי הוא לה, והיה מיחל לה, כשם שייחל לתשובת־הופעתה של הנערה נח־בת בדמות וכדתה ולהתפעלותו השלישית. בעלת משמעות רחבה וסתומה היתה גם הרגשתו כלפי

אמיתיות המלה, אשר בה התודע אליו יוסף, ולא היה בכוחו להסביר, מה פירוש התיבה „הוא“ באותו נוסח מחריד־תדיר: „אני הוא“; אולם, הוא גם לא הגיע עד לגילוי העובדה, שנבצר ממנו להסביר את הדבר, הואיל ורחוק היה מלחוש, כי נצרך או רצוי הוא שיתן לעצמו דין־חשבון על כך. זהו החילוק בין חובותיו ובין חובותינו. מע־סאחמת, בזמנו הקדום שהיה קדום ועם־זאת גם מאוחר מאוד, פטור הוא לחלוטין ממתן דין־חשבון כזה, ורשאי להסתפק בנבואת־הלב ובאמונה, מתוך מנוחת־נפש גמורה וחלחלה מתונה. העדות הקדמונית מביעה את הדבר כך: ויהי אדוניי את יוסף ויט אליו חסד ר־י יתן חיננו בעיני שר בית־הסוהר. את „ו־החיבור אפשר היה לבאר כך, שהחסד אשר נטה אדוניי אל ב־רחל התמצה במשיכת חיננו של אדוניו השחור. פירוש הדבר היה, להעמיד את החסד ואת החן ביחס בלתי נכון. כי לא כך היה מעשה, שאלוהים גילה את חסדו ליוסף בהטיית חיננו של המפקד אליו; אלא האהדה והאימון, במלה אחת: האמונה, שהופעתו והליכותיו נטעה בלב שר־בית־הסוהר, התעוררה בראש־לכול מתוך בטחונ־בלא־משגה של אדם טוב, המרגיש את החסד האלוהי, משמע: את היסוד האלוהי עצמו, שהיה עם הענוש, — שהרי דרכו ואף סימנו של אדם טוב הוא לחוש את היסוד האלוהי בכונת־לב נבונה; והריהו מצב, המקרב את החסד ואת התבונה זה אל זה, עד שייראו למעשה כאחד.

מה היה איפוא יוסף בעיני מע־סאחמת? הוא היה בן מעלה, בן־המעלה האמיתי עצמו, המיוחד, המביא תקופה חדשה — לפי שעה אך במשמעותו הצנועה של אותו כינוי, כלומר האיש, אשר הוגלה מטעמים מעניינים למקום משעמם זה, מקום שירותו של השחור ימים ושנים, ומי יודע עד־מתי עוד, אשר הכניס הפסקה מסוימת בשיעמום השורר כאן; ואם־אמנם ראינו שמפקד סא־י רצ מגנה בחריפות רבה כל־כך את החלפת המליצה במציאות, אפשר שמקורה טמון בו בעצמו, שגם הוא היה שבוי ברשתה של החלפה זו, ובשעה שלא התנהג בזהירות קפדנית ביותר, נעשתה הבחנתו בין המושאל ובין הממשי לקויה עד־מאוד. לשון אחר: סימנים, זכרונות, רמזים קלושים בתו־ההיכר של תופעה כל־שהיא כבר הספיקו לו בשביל גילוי מילואו וממשותו של המרזמו, ובמקרהו של יוסף היה זה תואר דמותו של המיוחד ונושא־הישע, אשר בוא יבוא, כדי לשים קץ לישן ולמשעמם, לפתוח תקופה חדשה לקול תרועת צהלתה של האנושות.

והנה, על דמות זו, אשר אותותיו של יוסף רמזו אליה, חופפת הנהורה האלוהית — וזהו שוב רעיון, המכיל בקרבו את הפיתוי להחלפת המושאל בממשי, להמרת הסגולה בדבר, שממנו היא מוסקת. והאמנם כה משגה הוא פיתוי זה? במקום שתמצא את האלוהי, שם נמצא אלוהים, — שם נמצא, כפי שהיה אומר מע־סאחמת לוא אמר בכלל משהו, ולולא היה אך משער ומאמין, אלוה כל־ש הוא: בהתחפשות, כמובן, שחייבים ליתן לה כבוד, כבוד חיצון וגם כבוד שבמחשבה, אף אם תהיה זו — מחמת מרא־הפנים נאה ביותר ויפה־בהיסח־הדעת — התחפשות לקויה, וכביכול לא־לגמרי מוצלחת. מע־סאחמת

לא היה ראוי להיות בן האדמה השחורה. לולא ידע, כי מצויים על־פני הארץ צלמי דמות־אל, תמונות־אל שנשמה בקרבן, שיש להבדיל אותם הבדלה עקרונית מן הצלמים חדלי־הנפש והחיים, וחייבים לתת להם כבוד כראוי לתמונות־אל חיות, כגון לחצפי, הפר שבמוף, או לפרעה עצמו באופק ארמונו. קרבת־הנפש אל עובדה זו סייעה לו לא־במעט לחולל את ההשערות, שרחש לבבו על טבעו ותופעתו של יוסף, — ומי כמונו ידע, שיוסף לא היה שוקד דווקא על הכשתן של השערות כגון אלה, אלא אדרבה, ברצון רב היה מביא את הכריות במבוכה.

מבחינת הלשכה והארכיון היתה בהופעתו של יוסף ברכה רבה; כי אם־אמנם לא בצדק היינו מונים את המפקד ואומרים, שלא ידע מאומה בכל אותם עניינים, — מכל־מקום עובדה היא, שסדרי הלשכה, שהיו כנודע חשובים ביותר בעיני הממונים הגבוהים היושבים בנוא, נפגעו למעשה לא מעט על־ידי עיסוקיו השקטים בשטח הרפואה והספרות, כפי שידע יפה, והדבר הזה אמנם עירער את כבוד מעמדו בכהונתו, ואף משך עליו איגרות של גזיפה אדיבה ומכל־מקום בלתי־נעימה מאת שליטי עיר הבירה. דווקא מבחינה זו התודע יוסף כאותו שליח, מביא־המיפנה, האיש הזכאי לומר „אני הוא“. הוא היה האיש, שהכניס סדרים בכתבים, ואת לבלרי מעי־סאחמת, אשר חיבה יתירה נודעת מהם למשחקי האצבעות והקונאות, לימד להבין, שעיסוקו הנעלה יותר של המפקד אינו נימוק המצדיק את ההתרשלות בעבודתם עד שיתכסו הניירות אבק, אלא היפוכו, חייבים הם לשקוד על מילוי חובתם ביתר חריצות; אף הוא דאג לכך, שדינים־וחשבונות ישוגרו אל הבירה בלשון שעריבה היתה למקרא באוזני השליטים.

מטה־הנוגש היה בידו כגון פתן שהסתמר למטה־קסם; כי לא היה צריך, אלא להגיע את מטהו אל האמבר, ומיד ידע ואמר: „ארבעים שק דגן הוא יכיל“, או כשהיה עליו לקבוע, כמה לבנים דרושות לבניינה של סוללה, אך הגיע את המטה אל מצחו והגיד: „חמשת אלפים לבנים נצרכות לכך.“ יש והיה האומדן נכון ויש שלא היה נכון לגמרי. אבל, מקרה־האומדן הנכון הפתיע, והטיל את נוגהו גם על שאר האומדנות, הבלתי־נכונים, עד שנדמו כולם כנכונים. קיצור הדברים, יוסף לא כיוזב לשחזור באומרו: „אני הוא“, ועד מהרה התברר, שענייני המשק ועריכת־הכתבים לא קופחו גם על־ידי כך, שמעי־סאחמת ניצל לעיתים קרובות את עזרתו אף במגדל, בחדר המרקחת והספרות. כי מבקש היה קרבתו ולא הסתפק בכך, שבירר וליבן עמו שאלות כגון מספר כלי הדם ועניין התולעים, האם הם סיבת המחלה או תוצאתה, אלא הטיל עליו גם את מלאכת העתקתו של סיפור המעשה בשני אחים, כפי שביצע יוסף עבודה זו למי שהיה אדוניו, על־גבי פפיר עדין, כדיו שחורה ואדומה ובקולמוס נאה; כי לכך הוא נראה מוכשר ביותר, לא רק באורח אישי, כי אם גם בגלל נסיבות גורלו. ביחוד מחמת היותו ענוש מעשה־אהבים נראה לו המנדח אדם רב־עניין, — שהרי לאותו שטח עצמו, שדה־העלילות העיקרי לכל דברי־הספרות

משמחיה־הלבב, רחש המפקד אהדה חמה ועמוקה, אס־כי שקטה; וכמה זמן הוכרח בריעקוב לחסוך למען משאלותיו הפרטיות של מעי־סאחמת משעות עבודתו בהנהלת־המשק, בלי להזיק לה, כמסתבר, אפשר להבין מתוך כך, שהשחזור ערך עמו התייעצויות ממושכות בשאלה, כיצד רצוי לפתוח בכתיבת סיפורו על אהבתו היחידה־בשילושה, שמקצתה היתה עדיין בחזקת תחלת, על־מנת שיהיה עשוי בנוסח נעים, ועד־כמה שאפשר אף מעורר־ריגוש, לשון אחר: מבעית; והקושי העיקרי, שנידון באריכות, היה בכך, שבשביל תיאורו המוקדם של הצפוי בעתיד יהיה עליו לספר את המעשה ברוחו של אדם זקן, כבן ישישים לפחות, ודבר זה עלול לקפח את יסוד הריגוש הנרצה, הנתון בין כה וכה בסכנה מחמת שלוות־נפשו הטבעית.

אולם עם־זאת היתה גם הרפתקת יוסף, שהביאתו אל בית־האסורים, כלומר, המעשה שהיה באשת החצרן, נושא לאהדתו הספרותית של מעי־סאחמת, ויוסף סיפר לו את הקורות הללו תוך־כדי חיסה מופלגת על שמה הטוב של נקופת־הלב, אך בהיבשעה לא היה חס כלל על עצמו בתארו את משוגותיו בהתאמה לאשר שגה כבר קודם־לכן בא־חיו ולאשר חטא כנגדם וכנגד אביו, מלך־העדרים, ובה האופן חוזר היה צעד אחר צעד אל תחום קורות ימי־נעוריו ומקורותיו, ועל־ידי־זה פתח לעיני המפקד העגלות והנבונות אשגב זר־ומזור ועל־ף־משמעות אל רקע הופעתו של עוזרו, הענוש אוסרסיף, אשר שמו המופלא והעשוי־ככל־הנראה רמזי־רמזים מצא חן בעיניו, ועל־כן היה הוגה אותו בביטוי־שפתיים ענוג כיאה לאיש טוב־לב, אף־על־פי שמעולם לא קיבלו כשם אמיתי, אלא פירשו מלכתחילה כשם־עילום־ומשחק וככינוי־תואר למלים, „אני הוא“.

ברצון היה מעלה על הכתב את סיפור קורותיה של אשת־פּוּטִיפֶר ברוח הספרות המשמחת את הלבבות, ולעיתים קרובות דיבר עם יוסף על האמצעים ועל הדרכים, שבהם עשויה מלאכה כזו להצלית, אבל תמיד בעת כתיבת הסיפור היה תועה וסוטה אל מסלולו של סיפור־המופת על שני האחים, וכותב את זה שוב ושוב; וכך נכשלו נסיונותיו.

עברו וחלפו הימים, ימים רבים, וכמעט שנה נקפה מאז בא בכור רחל אל סא־יֶרֶע, בעת שאירע בבית־אסורים זה מעשה, שלכאורה לא היה אלא בבחינת תופעת־לוואי ליד מאורעות כבדים שאירעו בעולם הגדול, אולם עתיד היה, לא מיד, אלא לאחר זמן־מה, לחולל שינויים מופלאים בחיי יוסף וגם בחייו של מעי־סאחמת, ידידו ושחזורו.

שני הסרסים

מעשה שנכנס יוסף בהשכמת הבוקר אל משכן מגדלו של ראש־הפקידות, ובידו כמה כתבי־עסק שביקש לקבל עליהם אישור והסכמה, כמנהגו יום־יום — ורגילות היו פגישות אלה להתרחש תדיר בדיוק כפי שהתרחשו בין פטיפרע ובין בן־המשק הזקן מונת־כאף, בעת שהצטמצמו בדברים כגון „הכול שפיר,

הכול שפיר, תביבי, אך הפעם לא נתן מעי־סאהמת אפילו מבט כל־שהוא על החשבונות, אלא דחה אותם בתנועה קלה, ומיד ניכר בגביניו המוגבהים במידה מופרזת ובעיגולי שפתותיו המופרדים יותר מן הרגיל, כי דעתו מטולטלת מחמת תקרית מיוחדת, וכי נרגש הוא בגבולות שלוותו הטבעית.

„על אלה נדבר בפעם אחרת, אוסרסיף“, אמר ברמיזה כלפי הניירות. „השעה אינה כשרה לכך. ידוע תדע, כי לא כתמול־שלשום מצב־העניינים בבית־האסורים שלי. משהו התרחש ודבר חשוב אירע לפנות בוקר, חרש חרש, על־פי פקודות מיוחדות שהובאו אלי בלֵט. להווי ידוע לך מפי, כי אסירים הובאו — והבאתם כרוכה בטרדה יתירה. שני אנשים הגיעו בלילה, בחשכה, לשם מאסרם ושמירתם לפי־שעה — אנשים בלתי־שכיחים, משמע: אנשים רמי מעלה, ורצונך לומר בכך: אנשים שהיו רמי־מעלה לפנים, לא־כבר, אנשים שירדו מגדולתם ונלכדו בפה. גם אתה נפלת, אבל הם העמיקו נפול, יען־כי גבה מעדם ממעמדך. פקח אוונך ושמע אמרי פי, ומוטב אם לא תשאל לפרטי הדבר!“

„אולם מי ומי הם?“ שאל יוסף בכל־זאת.

„אחד מהם נקרא מֶסְד־סוֹרֵעַ, השני — בְּנֵא־וֹאֶסֶת“, השיב ראש־הפקידות ביראת־הכבוד.

„פליאה מופלאה!“ קרא יוסף. „אי־אלה שמות הם! הן שום אדם לא נקרא כך!“

ואכן, מוצדקת היתה פליאתו, כי מֶסְד־סוֹרֵעַ פירושו „שנוא־נפשו של רע, אֶל־השמש“ — ובְּנֵא־וֹאֶסֶת: „רע בנוא“. אבות משונים היו האנשים, העלולים לתת לבניהם שמות כאלה.

המפקד מטפל היה באילו תשליק־תרופה, מבלי לשאת עיניו אל יוסף.

„חשבת“, אמר, „שירדע לך, כי אין אדם נקרא דווקא כפי שהוא קורא לעצמו, או כפי שהוא מכונה לעיתים. רע עצמו מחליף את שמו לפי מצבו ונסיבותיו. קראתי לאדונים הללו בשמות הנקראים עליהם בכתבים ובפקודות שהומצאו לי על־אודותם. כן שמם בתעודות המשפט, שיערך בעניינם, וכך שמם בפני עצמם בהתאם לנסיבותיהם. ואתה אל תחפוץ להוסיף ידיעה על ידיעות אלה.“

יוסף שקל את הדברים בדעתו. הוא זכר את הספירה הסובבת, את ה„לעיל“ החוזר ויורד, וחוזר ועולה בתנופה הנוקפת, את חילופי הדבר והיפוכו. „שנוא האל“ היה כמסתבר מֶסְד־סוֹרֵעַ, „אהוב האל“, וה־רַע בְּנֵא־וֹאֶסֶת היה ה„טוב בנוא“, כלומר נְפֶרֶא־וֹאֶסֶת. יוסף היה בקי למדי — על־ידי ידידותו עם פוטיפר — בענייני חצר פרעה ורעי ארמון מרימֶעַת, וזכר יפה את שמותם — הנעלמים, אגב, מתחת לכינויי־כבוד מרובים — של רקח־המתקים הראשי, הוא שר־האופים לפרעה, בעל התואר „נסיך מוֹף“, וראש סופרי שולחן־המוזגים, הוא שר־המשקים, המכונה „רוֹזֶן אַבְדֹר“.

„השמות האמיתיים“, אמר, „של האנשים הנתונים תחת ידך, דומה לי, שהם מה יאכל אדוני?“ „מה ישתה אדוני?“

„כן, כן, אמנם־כן“, השיב המפקד. „אין אדם צריך להראות לך, אלא כחוט־השערה, ומיד אתה תופש בידך את היריעה כולה, או לפחות כך אתה מדמה בנפשך. דע איפוא כל אשר תדע, ואל תחקור בנסתרות!“

„פליאה, מה היה יכול לקרות?“ שאל יוסף אף־על־פי־כן.

„הנח!“ ענה מעי־סאחמת. „השמרעה אומרת“, אמר, והסב את מבטו, „שנמצאו חתיכות גיר בלחמו של פרעה, וזבובים ביינו של האֶל הטוב. מאליו מובן, שבמקרים כאלה אין הסרחון תלוי אלא בראש הנושא־באחריות, ומעצמך תוכל לפרש את טעם הכינויים שניתנו להם כל־עוד הם נמצאים במשמר של חקירה־דרישה.“

„חתיכות גיר? זבובים?“ חזר ושאל יוסף.

„לפני עלות השחר“, ענה ואמר המפקד, „הובאו בלוויית משמר כבד באוניית־מסע, שנשאה את סמל החשד בירכתיה ועל מפרשה, ונסרו לי לשם מעצר חמור, אף־כי מכובד, שיימשך כל ימי החקירה, עד שתתברר אשמתם או שיצאו זכאים בדין — וזהו עניין בלתי־נעים, כבד־אחריות. שיכנתי אותם בבית־הנשר, אתה יודע את המקום, פה מימין, סמוך לחומה האחורית, עם הנשר הפורש כנפיים בראש התורן, הבית שנתפנה במקרה ועומד ריקן, — כן, ריקן, לפי שאינו מרוהט כטעמם ומנהגיהם, שם יושבים הם מהשכמת הבוקר ליד כד שיכר מר על ספסלית־חיילים פשוטה, לבד זאת לא תימצא בבית־הנשר נוחיות כל־שהיא. העניין חמור, הואיל ואין איש יודע, מה יהיה בסופם, האם יהפכו את פניהם עד מהרה כפני בר־מינן, או שיואיל הוד תפארת האֶל הטוב לשוב ולהרים את ראשם; מי יודע, ולפי חוסר־ביטחון זה עלינו להתנהג עמהם ולהתחשב במעלת המשרח שנשאו על שכמם עד הנה; להתחשב — במידה הממוצעת, ואגב, בהתאם ליכולתנו. הפצתי להפקיד אותך עליהם, על־מנת שתשרת אותם, המבין אתה, — שתהיה האיש, אשר יסור אליהם פעם או פעמיים ביום וישים עינו עליהם, אף ישאל למשאלותם ולוא גם לשם הנימוס. אדונים כאלה זקוקים לנימוסים נאים, ואם אך ישאלו אותם, מה מבוקשם, כבר ייטב להם, ופחות חשוב הוא, האם גם יתמלא כל חפץ־לבם. יש בכך אותה דרך־ארץ, אותה לישנא מעלנא“, אמר במליצה שמקורה בלשון האפדית, „המסגלת אותך לדבר ולהתנהג עמהם לפי מעלת אצילותם ובה־בשעה גם לפי מידת החשד שנפל עליהם. הקצינים שלי עלולים לנהוג בהם, או בגסות יתירה או בהכנעה מופרות. והרי חשוב הוא לשמור על הדרך הממוצעת. נתינת־כבוד בגון של קדרות־פנים עשויה להיות לדעתי ההתנהגות הנכונה.“

„בקדרות הפנים“, אמר יוסף, „אין בקיאותי ומומחיותי מרובות כל־כן. אולי אפשר לגוון את נתינת־הכבוד בשמץ לצון.“

„גם זה עלול להיות נכון“, השיב המפקד, „ואם כך תשאל אותם להפץ־לבם, מיד יבינו, כי כיוונת את השאלה על דרך השחוק, וכי ממילא מובן, שאין הם יכולים לקבל כאן את כל הרווחה שהורגלו בה; או יבינו, שיראו לכל־היותר רק זכר לרווחתם. מכל־מקום אין הם יכולים להוסיף שבת על ספסלית־החיילים שלהם בבית הקטן הריקני. חייבים להעמיד להם שתי מיטות עם משענ־ראש, ולפחות

כורסת־משען אחת — אם לא שתיים — עם כר־למרגלות, למען יוכלו לשבת שם לפחות לסירוגין. ולהלן, מן הדין שתהיה נהוג מעשה טפסר. ושואל את פיהם: מה יאכל אדוני? ומה ישתה אדוני? וממלא את משאלותם לחצאין. אם יתאוו תאוה לאכול צלי־אווז, תן להם בשר־חסידה. אם תחשק נפשם בעוגות, תן להם לחם ממותק. ואם ישאלו לייך, תוגש להם מנת מִשְׁרַת־עֲנָבִים. בכל צורכיהם יש להראות להם אדיבות ממוצעת ולטפח את הרמזים, שהם זכר לדבר המבוקש. לך אליהם מיד, לשחר פניהם בנתינת־כבוד מגוונת כך או כך. ממחר ואילך יכול אתה לעשות את הדבר פעם בבוקר ופעם בערב.

— כן אעשה כאשר דיברת, אמר יוסף, וירד מן המגדל אל־עומת החומה, אשר שם בית־הנשר הקטן.

השומרים שעמדו לפני הבית הניפו את פגיוניהם לפניו וחיך רחב על פני־האיכרים שלהם, כי חיבבוהו מאוד. אחר־כך הסיחו את בריח־העץ הכבד מעל הדלת ויוסף נכנס אל החצרונים, שיושבים היו על ספסליהם בחללה הריק של קוביית חדרם, כפופים על־גבי קיבתם וידיהם על ראשם, משולבות. הוא בירך אותם בנימוס מעודן, לא לגמרי באותה לשון מסולסלת ששמעה בימים ההם, בראשונה, מפי חור־אס בפתח שער־הארץ הגדולים, אלא בסגנון חדיש, בהרימו את זרועו לעומתם, בחיך על פניו, בהבעת איחוליו כפי הנוסח המקובל, שיאריכו ימיהם כימי רץ.

בראותם אותו קפצו ממקומם מיד, המטירו עליו שאלותיהם ושפכו עליו תלונותיהם.

— מי אתה הנער? קראו. האם טובה יבשר בואך, או רעה? טוב בואך כך או כך! טוב בואו של מי־שהוא, יהיה אשר יהיה! ארשת פניך מעידה, כי בן־טובים אתה. וממנה אנו למדים, כי יש בכך חוש עדין להבין את מצבנו. עד מה אין לסבול, אין לכלכל, אין לשאת מצב זה! היודע אתה, מי ומי אנחנו? האם הוגד הוגד לך? נסיך מוף אנחנו, רזון אַבֹּדֶה, ראש־המפקחים על מעדני־פרעה, וזה, זה הממונה על הסופר הראשון של שולחן־המשקים שלו, רב־היוקבים, הנותן כוס פרעה בידו לעת המועדים הקדושים ביותר, — משמע, אופה כל האופים, שר כל המשקים ואדוני הענב בחביון גפן החמדות! האם נהירים לך הדברים? האם ידיעה זו היא עילת בואך הלום? התוכל לדמות בנפשך, איך היו חיינו — בביתני־גינות, שבהם הכול מצופה אכן תכלת וירוקת, ואנו שוכבים וישנים על נוצות בעוד שמשרתים נבחרים מגרדים את פפוט רגלינו? מה יחא בסופנו בתוך הבור הזה? כאן הושיבו אותנו, בתוך הריק, כאן אנו יושבים מלפני עלות הבוקר מאחורי דלת זבריח ואיש אינו נותן דעתו עלינו! קללת הלבב על סְאִיר־רֵעַ! אין פה מאומה, מאומה, מאומה! אין ראי, אין תער, אין קופת־תמרוקים; חדר־מרחץ אין, בית־מחראה אין, ואנוסים אנחנו לעצור בקרבנו את צרכינו, שמחמת הריגוש עוד גברה רתחתם, וסובלים אנו מכאובים — אנחנו, רב האופים ושר־הגפן! האם מסוגלת נשמתך להרגיש את רוע־מצבנו הזועק לשמיים? הבאת

לפדות את רוחנו, להרים את ראשו, או אם לא נועדת אלא להתבונן, האם באו מיים עד נפש?"

„האדונים הרמים“, ענה יוסף, „הירגעו־נא! לבקש טובתכם באתי, כי פי השחזור אנוכי ושלישו, והוא שמני משגיח על הבית. וכן הפקיד אותי לשרת לפניכם, לשאול למצוותכם, ובהיות אדוני איש חסד ובעל שלוות־נפש, יכולים אתם להבין על־פי בחירתו גם את כוונותי. אמנם, את ראשכם לא אוכל להרים; רק פרעה יכול לעשות זאת, מיד לאחר שיתברר נקיונכם מעוון, אשר מניח אני בדרך־ארץ, כי הימצא יימצא, ולפיכך אפשר לבררו —“

כאן הפסיק את נאמו והמתין שעה קלה. שניהם הביטו אל פניו: האחד בעיניים הלומות־יין, אך נלבבות, מדמדמות ביגון, השני במבט משועשע לרווחה, זוגי, שפחד וכזב דלקו והתרוצצו בו.

לא כפי הצפוי היה מראיהם, כלומר, שיהא האופה דומה לשק־קמח והמוזג כגון גפנד־לית. היפוכו, שר־המשקים היה כבד־הבשר; הוא היה קטן קומה ומסורבל, ומבע פניו סמוק לזהט בין כנפי מטפחת־הראש החלקה הממותחה על מצחו, שלפניהן הזדקפו אוזניו העבות, המקושטות כפתורי־אבן. בלחיו התפוחות, שפוסו עתה זיפ־זקן לדאבונה, ניכר, שבהיותן מגולחות למשעי ומשוחות־שמן, הבהיקו באור עליו, — ואף תדהמתו ועצבונו בשעה זו לא יכלו למחוק לגמרי את אותות־העלילות מעל פניו של רב־המלצרים. לעומתו היה שר־האופים איש פיפח וכפוף־עורף; פניו נראו דהים, אך ייתכן שוב, כי רק מבחינה יחסית ומחמת שהיו מוקפים תלתלים שחורים כליל, שמתוכם נשקף זהב עגילי־האוזן הרחבים. אולם אי־אפשר לשגות בהכרת התווים התופתיים־לחלוטין בפני האופה: החוטם המוארך ניצב באלכסון כל־שהוא, וגם פיו היה מעוקם לצד אחד, מתעבה ומתארך, שם משתלשל היה באורח בלתי־נעים; ובין גבות־העיניים היתה שרויה מוימת־מארה אפילה, מציקה.

אולם, אל ידמה איש בנפשו, שיוסף ציין את החילוק בחזות פרצופיהם של המסורים לטיפולו על־ידי הטיית־חסד קלת־דעת כלפי מאור־פניו של זה ועל־ידי גילוי־טינה כנגד אותות השואה־ומשואה המצטיירים בפניו של זה. תרבותו ויראת־החטא שבלבו הדריכהו להתבונן אל אותות אלה ואלה, אל הנעלצים ואל המדאיגים כאחד, במידה שווה של יחס כבוד הראוי להינתן לגורלם של בני־אדם, ולא עוד, אלא הטילו עליו לגשת אל התופעה, שיש בה משום דמות דיוקנה של חרדת תחתיות־ארץ, אף ביתר אדיבות מאשר אל איש הדעת הבדוחה.

אגב, היו בגדי־החצר המגוהצים נאה והמקושטים שנצות־עניבה ססגוניים של האדונים, ממועכים ומלוכלכים מחמת טילטולי הדרך; אבל שניהם נשאו עוד את ציוני כהונתם הרמה באורח בולט לעין: שר־המשקים היה מעוטר צווארון עשוי על־יגפן מקשה־זהב, ושר־האופים נשא עיטור־חזה — שיבולי־זהב כפופות בתוך קשתו של חרמש.

„לא אני הוא“, חזר ואמר יוסף, „היכול להרים את ראשכם, ואף לא השחזור. רק דבר אחד הוא, שיש לאל ידנו לעשות, — להמתיק מעט, כמידתן הטובה או

הלקויה של הנסיבות, את עגמת-הנפש שירדה עליכם עקב גורלכם הקשה, ועליכם להביך, כי כבר באה אליכם תחילת-המעשה דווקא עלי-די-כך שבשעות הראשונות הוכרחתם לסבול מחסור ניכר. כי מכאן ואילך לא תהיו חסרים לפחות מספר דברים נצרכים, והללו יוסיפו לכם הרגשת-נועם על-אחת-כמה לאחר הרגשת המחסור המוחלט, ויהיו לכם עריבים יותר מכל תענוגות הימים, שבהם נמשחתם בשמן ששון, אשר מקום עגום זה לא יוכל לספק לכם לעולם. עיניכם הרוואות, האדון הרזון דמן אבדו והאדון הנסיך דמן מוף, מה טובה היתה כוונתו של מי שהועיד לכם התחלה דלה כזאת. בטרם תחלוף שעה יוצגו פה שתי מיטות, אמנם פשוטות, למשכבכם, וכורסה טובא לכאן, נוספת על הספסליות, לשימושכם לסירוגין. תער יעמוד לרשותכם, לדאבוני, רק תער-צורים — ועל-כך הנני מבקש מחילתכם מראש; — וכחל-עיניים מצויין, שחור אך בעל גוון ירקרק, יודע המפקד עצמו להכין, ועל-פי המלצתי יסכים בלי-ספק וברצון רב לתת לכם ממנו מנה. אשר לראי, הן גם בחסרונו של זה נגלתה הכוונה הטובה, כי מוטב שישקף את דמותכם כשתהיה נקייה מכל-כיעור משישקף את מראה-פניכם הנוכחי. בידי עבדכם — ובכיניו זה אני מכוון אל עצמי — נמצא ראיה-בתושת אחד, מבהיק למדי, ואני אשאל אותו לכם ברצון לכל ימי ישיבתכם פה, אשר בין כך ובין כך לא תוכל להיות ממושכת. קורת-רוח תהיה לכם בראותכם, שמסגרתו ובית-ידו מגולפים בסמל החיים. לבד זה רשאים אתם לפרוש יום יום אל צדו הימיני של הבית הקטן על-מנת שירחצו את גופכם שני אנשי-חיל, שאצווה אותם על תפקיד זה, ואילו בצדו השמאלי של הבית תוכלו לפנות לצורכיכם, והוא שנראה לי כרגע הדבר הנחוץ ביותר.

„גהדר“, אמר שר-המשקים, „גהדר לפי-שעה ולפי הנסיבות! בחזרי אתה הופעת לנו כזיו השחר עם קץ הלילה וכצל צונן אחרי להט החמה. אשריך! אסותא! תאריך ימים! כן מברכך אדוני הגפן! הוליכנו אל עבר שמאל!“
„אולם מה כוונתך“, שאל האופה, „באומרך, בין כך ובין כך בסמיכות לישבתנו פה, אשר לא תוכל להיות ממושכת?“
„כוונתי היתה“, ענה יוסף, „על-כל-פנים, בלי ספק, לבטח. מין דבר כזה שיש בו תוחלת ביקשתי להביע בכך.“

אז נטל רשות מאת האדונים וסיים את ביקורו הפעם, וקידתו לפני האופה היתה מעט יותר נכנעת מאשר הקידה שהחווה לעומת שר-המשקים. לאתר-מכן, בו ביום, חזר ובא, והביא להם מערכת משחק-טבלה לשעשועיהם והיה שואל לשלומם, והאם ערבה לחיכם הארוחה; על שאלה זו ענו בשפה רפה שפירושה „כן, כך!“ ובהבעת משאלתם לקבל צלי-אווה, ועל-כך הבטיח אותם שיינתן להם משהו דומה, כגון עוף-מיים צלוי, ועוד גם מין עוגה, כפי יכולתו של מקום עגום זה. נוסף על כל אלה רשאים הם לבלות שעה בחצר לפני בית-הנשר, לקלוע אל המטרה או להפיל קנאות, כחפץ לבם. הם הודו לו בכל-לב וביקשו להגיד גם למפקד את תודתם על מידת החסד שבתקנותיו, ועל סימני הנחיות המועטים אשר כה ינעמו להם אחרי שימונה המוחלט של ההתחלה;

הם עיכבו אותו כל־כמה שרק יכלו, בשיחתם ובתלונתם, מאחר שרחשו לו אימון רב כל־כך, ושפכו שיחם לפניו בו ביום וגם בימים הבאים, מדי בואו אצלם לשאול לשלומם ולרצונם — אך בה־בשעה, על־אף שטף דברנותם, התנהגו בכיבוש־היצר ולגבי טעמי שילוחם לכאן שמרו את פיהם בקפדנות ממש כראש־הפקידות בשעת הודעתו הראשונה ליוסף.

בעיקר היו מתייסרים מחמת כינויי־הפושעים שהתכנו בהם, והיו חוזרים ומתחננים לפניו, לבל יאמין חס־שלום, שהללו הם שמותם האמיתיים או קרובים לאמיתיים אף במידה כל־שהיא.

„רח־שי־לב ענוגים מאוד אתה מגלה לנו, אוסרסיף, בחור־חמודות“, אמרו לו, „שנמנע אתה מלקרוא לנו באותם שמות המתנגדים לשכל־הישר, שהדיקום בנו בשעה שהובאנו לכאן ונתנו אותנו במשמר. אבל לא די בכך, שאינך מעלה אותם על דל שפתיך, אלא גם בלבבך ובינך לבין עצמך חלילה לך לכנות אותנו בכינויים אלה, אדרבה, עליך להאמין שאין אנו נקראים בשמות של אי־כבוד כזה, אלא היפוכו הוא הנכון. אם כן תעשה, כבר מושיט אתה לנו בכך עזרה רבה, כי בין כך ובין כך מתייראים אנחנו מפני הסכנה שמא יהיו שמות מסולפים אלה, הכתובים בניירות שלנו ובתעודות משפטנו בדיו בלתי־מחזה ובכתב האמת, מקובלים, ושמא גם ילבשו אט אט לבוש אמת, וכך ניקרא לעולמי עולמים!“

„תנוח דעתכם, אדונים רמים“, ענה יוסף, „עניין חולף הוא ואין בו ממש, הן בעיקר אך לחוס עליכם ביקשו הללו שחיפאו עליכם שמות בדויים בנסיבות זמניות אלה ולא אָבו להוקיע אתכם בשמותיכם האמיתיים בכתב האמת. לפיכך אפשר לומר, כי במידה מסויימת לא אתם כתובים בניירות ובכתבי־האישום, וכמעט שלא אתם הנכם היושבים כאן, אלא, שנוא־ל, גחל־את־נוא' הם הסובלים סבליכם, ולא אתם.“

„הה, אך אנחנו הסובלים, אנחנו, אם גם בעילום־שם“, קוננו כנגדו ולא קיבלו תנחומיו; „והן גם אתה רק בעדינותך תקרא לנו באותם קישוטי תוארים נאים וכינויי כבוד, שבהם הולבשנו בחצר המלך: הוד־מעלתו דמן מוֹף, נסיך־הלחם אתה קורא לנו ברוב נימוסיך הטובים, והדרת־פני־כבוד יוקב־דם־הענבים הגדול, אולם דע, אם טרם תדע, שכל השמות הללו ניטלו מאתנו לפני שנשלחנו אל בית המשמר הזה, ולפיכך עומדים אנו כאן למעשה עירומים כגון בשעה שאנשי־הצבא יוצקים עלינו מיים לרחצה בפינה שמימין הבית. — דבר לא נותר מכל אשר היינו, אלא, סחי' וְשנוא־ל, — וזהו האיום!“

וישאו קולם ויבכו.

„איך ייתכן לכאורה“, שאל יוסף והסב מבטו לצדדין, ממש כפי שעשה המפקד בשעת גילוייו הנפחדים, „איך ייתכן לכאורה, ואיך יכול הדבר הזה להתרחש למען־השם, שפרעה נעשה לכם כמו לִיש ממצרים עילית וכנס נגרש בחימה, עד שתצא סופה מלבבו, להרים גלי־מדבר כגובה הררי קדם, ובן לילה ניטשתם מכל כבודכם, ואלינו נידחתם אל בור החשדות?“

„ובובים“, התייפח שר המשקים.

לפידים מלמעלה לשמירת האש הקדמוניה הבושרת שם בחזקת כוהן־יוצר מתמסר ומפרה. על־כן אשא את הלפיד לפני פרעה ולא אניף אותו מעל לראשי, אלא בכבוד־ראש ובכבוד־פהונה אשאנו לפני ולפניו בצעדו אל שולחנו כדי שיאכל את בשר האל הטמון באדמה, הצומח ומשגשג לעומת החרמש מלמטה, מן המעמקים החובקים את השבועה.”

כאן נבעת האופה ועיניו המרווחות ניסחו והתרחקו עוד יותר לצדדין, עד שעומדות היו בזוויותיהן, זו בזווית החיצונית וזו בזווית הפנימית. לעיתים קרובות קרה שהוא נבעת מדברי עצמו, וניסה לבטלם או לשנותם, אלא שתוך כדי־כך הסתבך עוד יותר. כי מכוונים היו דבריו כלפי מטה והוא לא יכול להופכם. „סלח לי, לא זאת הפצתי לומר”, חזר ופתח מחדש. „לא כך הפצתי לומר ועזה תקוותי, שלא תשגה בשמיעתך, נערת־בנות, אשר אל בקיאותו בהווית העולם אנו פונים, להוכיח את נקיון פפינו. הנני מדבר, אבל אם אאזין להד דברי, תחרד נפשי, פן יעוררו בך חשש שמסתמך אני כנגד היחשדותי על קדושה כה רבה ועמוקה, הנכנסת כבר בתחום הספק, ועל־כן אינה כשרה עוד להכחשת ההיחשדות. בקשתי שטוחה לפניך, אִמץ את כל כוח בינתך ואל תיתעה אחרי הדיעה שיתר־עוצמתה של הוכחה מתיש את כוחה, או אפילו פועל עליה כך, שהיא תוכיח את היפך כוונתה! מחשבה כזאת, אילו חשבת אותה, נוראה היתה ואף מסלפת את משפטך! שא עיניך והבט אלי, — אף אם אין אני מביט אליך, הואיל וכיוונתי את מבטי אל הוכחותי, אני — ואשם? אני — בסבך מעשה שכזה? כלום לא אני הוא העליון השליט על הלחם, עֵבֶד האם התועה המבקשת את בתה ובידה הלפיד, עבדה של זו, הנושאת־כל־פרי, המכלכלת־הכול, הנותנת חום וירקות, שדחתה את הדם המטיל שיכרון וביכרה את שיקוי הלתה, שהביאה לאדם את זרע החיטים ואת זרע השעורים וחרשה את הקרקע בראשונה, במחרשה העקומה, למען יצמיח המזון הענוג מידות דרך־ארץ ענוגות יותר, תחת אשר לפני־כן זללו בני־אדם פקעות־סוף או גם איש את בשר ריעהו? לה אני שייך ולפניה אני ניצב בקדושה, לה, המזרה לרוח את הדגן בגורן, לסער את המוץ ולהפרידו מעל הזרע, המבדילה בין הנכבד ובין הנקלה, המחוקקת, יוסדת־המשפט וכובשת במשטר את שרירות־הלב, תן דעתך איפוא בשום־שכל, האמנם ייתכן, שאהיה מעורב במעשה אפל כזה! חרוץ משפטך על־פי שעטנו זה, המיוסד לא רק על כך, שאפל הוא המעשה, כי גם המשפט, בדומה ללחם, מעשה האפילה הוא ומחובר אל החיק הנמצא למטה, במקום מגוריהן של אֱלוֹת־הנקמה, עד שאפשר היה לכנות את החוק הקדוש — פְּלִב־האלה, על־אחת־כמה מאחר שהכלב — חַת־קדוש היא למעשה, ומבחינה זו אפשר שגם אני, שקדוש הנני, יכול יכולתי להיקרא כלב...”

כאן חזר ונבעת איומות, בהטילו את פבות עינו אל הכיוון הנגדי והבטיה, שלא רצה לומר את הדבר או לא כך רצה לאומרו. אבל יוסף ביקש משניהם, בלשון המשפכת ריגושם, שתנוח דעתם, ובל יטרידו את נפשם בגללו, כי יודע הוא להעריך את הכבוד שנתנו לו באשר הציעו לפניו את עניינם, אי, אם גם לא

את העניין עצמו, על־כִּלְפָּנֵים את הטעמים, שבגללם בדין הוא שאין העניין עניינם, אבל על־אֲחַת־כִּמְהֵרָוּכְמָה לא עניינו הוא, שיהיה משים את עצמו שופט עליהם, שכן לא נתמנה אלא לשרת לפניהם, לשאול לפקודותיהם, כשם שהורגלו תדיר. מסתבר, מורגלים הם גם בכך, שפקודותיהם ייעשו כרצונם, אמנם על־פי הרוב אין הדבר בגדר יכולתו, לדאבון לב. אך מכל־מקום ניתנת להם בדרך זו מחצית תאוותם כהרגלם. ועוד שאל, האם יאבו האדונים לכבדו עוד בפקודה כל־שהיא בטרם ילך לדרכו.

לא, אמרו בעיצובו, אין בפיהם כל פקודה; אין הפקודות עולות על דעתו של אדם היודע, שאינן עלולות להביא פרי. אבל, אהה, מדוע הוא כה ממהר ללכת! מוטב יאמר להם, מה הוא סבור, עֲדֵאִמְתִּי תִימְשֵׁךְ חִקִּירַת עֲנִינִים, ועֲדֵאִימְתִּי יהיו אנוסים עוד לשבת בבור הזה.

מוכן היה לומר להם את הדבר מיד ובדיוק נאמן, ענה יוסף, אילו ידעו. אבל, הנקל להבין, — אין הוא יודע דבר לאשורו, ואין בידו אלא השערה על דרך האומד: משמע, בלי שום אחריות על נכונותה — דומה לו, כי שלושים יום ועוד עשרה בסך־הכול, לכל־היותר ולכל־הפחות, יעברו, עד שיוכרע גורלם. „הה, זמן רב כל־כך!“ קונן ש־המשקים.

„הה, כה קצר!“ קרא האופה, אך נבעת מיד מפני קריאתו, והבטיח, שכוונתו היתה לומר „כה רב!“ אבל ש־המשקים היריהר ונמלך בדעתו, והעיר, כי יש רגליים לדבר, שאומדנו וחשבוננו של יוסף נכונים; שהרי בעוד שלושים יום ושבעה ועוד שלושה ימים — יום הולדת את פרעה הוא, יום של חג, והוא יום של חסד ומשפט, כנודע, וקרוב לדאי, שבאותו יום ייחתך דינם.

„לא חשבתי על־כך, עֲדֵכֶּמָה שִׁדּוּע לִי“, אמר יוסף, „חשבוני לא היה מיוסד על תקווה זו, אלא יצא סתם מתוך נבואת־לב כל־שהיא. אולם משנתברר, כי יום־הולדתו המפואר של פרעה חל להיות באותו יום ממש, נוכחתם לדעת, כי מוצא־פי כבר מתחיל להתקיים.“

תולעת נוקרת

ובכך הסתלק וטילטל את ראשו מתוך הרהורים על שני בני־טיפוחיו ועל „עניינם“, שהיה כבר ידוע לו אז יותר משהורשה לדעת לכאורה. כי שום ברייה בשתי הארצות לא היתה רשאית להעז־פנים ולגלות שיש לה ידיעה יותר מן המידה שהותרה בחזקת מנה נאותה לפלל; ובכל־זאת אי־אפשר היה למנוע, שעסק מסוכן זה, אף־כי עטפוהו על־פי צו מלמעלה בעבי־ענן של תיאורי־עקיפין וטיטושים, וסיפורי מעשים ב„זבובים“ ו„חתיכות גיר“ ושמות משונים לבלי הפר כגון „שנואל“ ו„חלאַת־נוא“, שמעו ייצא בכל הממלכה, לאורכה ולרוחבה, שיהיו הכול משיחים בו ויודעים — אף־על־פי שנוהרו להקפיד על שימושי־הלשון הרשמיים, — מה מסתתר מאחורי צימצומים וקישוטים אלה: מעשה, אשר על־אף הזורעה שבו לא נעדר ממנו גם טעם של התעוררות עממית, אם לא נאמר: גוון

של נוסח־פולחן, הואיל ודומה היה בעיני הבריות כהישנות וכחזרה, משמע, כהופעתו של תהליך קרוב לרוחם, שיסודתו בימים קדמונים.

בפשטות הלשון: קשר קשרו על פרעה להאבידו — אף־על־פי שבין כה וכה ספורים היו ימיו של הוד תפארת האל הזקן, ונטייתו, כפי שידוע ברבים, לשוב ולהתאחד עם השמש, לא יכלה להיעצר, ולא הועילו הוראותיהם של המכשפים והרופאים, חרטומי בית־הספרים, ולא הועילה גם איש־תְּרֵעֵי־אֹרֶחַ, אשר שלח לו אָחִיו וְחָמֵיו מארץ הפרת, הוא תושראתא מלך מדינת חֵאֲנִי־גֶל־בָּאֵט או מיתאני, בדאגתו לשלום פרעה, ואולם העובדה, ש„הבית הגדול“ סִירָע, בֶּן־הַשֶּׁמֶשׁ ואדון שתי העטרות, נב־מֵאֲרֵץ־אֲמִנְהוֹתַפ, חולה היה זקן, וכמעט שפסקה רוח אפו, עדיין לא היה בה טעם לבלתי פגוע בו, אלא אדרבה, אם תרצו, היה בכך טעם ונימוק לחיוב, ולוא גם יהיה מעשה זה מעורר זוועה, כמסתבר.

שכן מן המפורסמות הוא, כי מלכתחילה, בקדמות הימים, היה רֵעַ עֲצֵמוֹ, אֶל־הַשֶּׁמֶשׁ, — כל ימי היותו בֶּן־עֲלוּמִים, חסוֹן־בַּגְּבֻרוֹתוֹ, תַּקִּיָּה־בַּגְּבֻרוֹתוֹ, ואף גם עידן ועידנים בראשית ימי זקונו — מלך שתי הארצות, או, ביתר דיוק, שליט תבל וכל יושבי־בה, המושל בכל מלוא זי־ברכתו המפואר, ורק לאחר שמלאו ימי ישישתו, והגיעו אל תפארת האל הזה תחלואים מכאיבים, אם גם בצורה יקרת־חן, ופגעים שהגיל גרמם, היה הרצון מלפניו להתפטר מן ממשלת הארץ ולפרוש אל הזבול העליון. כי אט אט נעשו איבריו כסף, בשרו הרוץ ושערותיו אב־תכלת טהורה, שהוא אורח נאה מאוד של קשיוֹן־זִיקְנָה, אלא שמכל־מקום כרוך היה הדבר בכל מיני ייסורים ומדווים, עד שהאֱלִים עצמם השתדלו להביא לו גֵּהָה באלף סמי־תרופה, אולם לשווא עמלם, כי נגד ההתכספות, ההזדהבות וההתאבנות לעת זיקנה מופלגת כזאת אין בנמצא דשא מרפא. אך גם בניסבות אלה עוד הוסיף רֵעַ הַשֶּׁמֶשׁ להחזיק במוסרות מלוכתו הארצית, אף־על־פי שהיה עליו לחוש, ששלטונו מתחיל להתרופף עקב תשישות־זִיקְנָה זו; וחֲדַל־תִּירָאָה וגם עזות־המצח פורצות כבר פרץ על־פני פרץ.

והנה ראתה אז איסת, דגולת־הָאֵי, איסת, עתירת־התחבולות מֵאֶל־פִּירֶבְבָה, כי הגיעה שעת גדולתה. חוכמתה הקיפה שמיים וארץ, כחוכמת רֵעַ עֲצֵמוֹ, המלך אשר גם ליחו, רק דבר אחד לא ידעה, ועליו לא היתה שוֹרֶרֶת; וזה חסרון חוכמתה: היא לא ידעה את שמו האחרון של רֵעַ, השם הנעלם ביותר, הוא השם השגיא, אשר בידיעתו אפשר להתגבר עליו. כי מרובים שמותיו אחד טמיר ממשנהו, וכל שם ושם טמיר יותר מקודמו, אִם־כִּי לא נסתם לגמרי פתרונו. רק את האחרון והאדיר בכלום לא יגלה הוא בשום פנים, ולאשר יזכרה אי־פעם לגלותו, זה יכריע אותו וזה יתנשא עליו, וזה יכניעהו, כי יד הדעת תהיה על העליונה.

על־כן המציאה איסת ובראה תולעת נוקרת, שנועדה לנקור את רֵעַ בזהב־בשרו, לייסר אותו במכאובים שאין לשאתם, ועקב המכאובים אשר רק בוראת־התולעת תוכל להסירם מעליו יזכרה לגלות את שמו לאיסת הגדולה, וכן ניקר רֵעַ הזקן, ומחמת עינוי הנקירה לא היתה לו ברירה, אלא לגלות לה שם אחרי שם.

מתוך התקווה, שהאלה תסתפק באחד מהם, מן הטמירים עד מאוד. אולם היא לא הסתפקה, אלא ניצלה אותו עד הסוף, עד שהגיד לה גם את הטמיר שבטמירים ועוצבידיעתה היה מלא ושלם. לאחר-מכן, הנקל לה לרפא אותו ממדווי הנקירה; אולם רפאותו היתה זעומה, בגבול הנגבל לשיש תשוש כמוהו, ולכן בחר עד מהרה בנחלתו ופרש לשמיים. —

עד כאן דבר המסורת, הנודעת בכמת לכל ילד, והיא שחיזקה את הדיעה, כי משהו נעשה לפרעה על דרך הפגיעה; שכן היה מצבו דומה למצבו של אותו אל עיף, עד בלתי הפיר כל חילוק.

הנה היתה אחת שנפשה קשורה בנפש הסיפור הקדמון ביתר ייחוד, והיא אחת מן הרבות היושבות בבית-הנשים אשר לפרעה, אותו הרמון סגור ומסוגר בשמירה מעולה, המחובר ביפי תפארתו הנעלה אל ארמון מרימעת, ושמה ציווה פרעה לשאתו לעיתים, מסתבר, רק בשביל שילטף תחת סנטרה אחת מן החניניות האסורות שם, וכן בשביל לנצחה בשעשועי הטבלה בת שלושים הערוגות, ולמען יתענג תוך כד-יכך על הלהקה המעלה ריח ניהוח, המרנינה את לבו במחול ובשיר ובנגינה על כלי-המיתרים. לעיתים קרובות אף בילה את זמנו בנעימים, במשחק הטבלה, דווקא עם זו, שמסורת המעשה באיסת ורע דיבר אל לבה באורח אישי, וכך השיאה? צרה להפוך את העבר להווה, אין אף אחד מכל המספרים, ובכללם גם הבקאים במאורע זה לכל פרטיו ודיקדוקיו, שיידע את שמה של חנינית זו. שמה נכרת ונמחה מכל רשומות המסורת; הוא ירד לתהום הנשייה וחשכה תכסהה. על-כל-פנים היתה אשה זו בפרק-זמן מסויים פילגשו החביבה של פרעה, ושתיים-עשרה או שלוש-עשרה שנה לפני-כן, בעת שהואיל עוד השליט להוליד, אף ילדה לו בן, ושמו נופר-פא-פתח, — שם זה זכור בקורות הימים, — שזכה לחינוך של ייחוד, בחזקת זרע-אלים, ובזכותו הורשתה האם, הפילגש הנחשקת, לחבוש את צניף-הנשר, — שלא היה מפואר-להפליא כצניפה של תיי, אשת-חיקו הגדולה של פרעה, אבל מכל-מקום היה גם זה צניף-נשר של זהב. העיטור המפואר וחיבתה האימהית לנופר-פא-פתח, זרע-האלים, המיטו על האשה אסון. כי הצניף השיא אותה להעמיד את עצמה במקום איסת עתירת-התחבולות, ובמהלך-המחשבות המותווה על-ידי רעות-רוח זו, התערבה רדיפת-הכבוד באהבת-הקופים לבן התערובת היקר, עד שהחליטה במוחה הצר והערמומי, המבולבל מחמת זכרון המסורת, לנטוע בבשר פרעה תולעת נוקרת, לקשור קשר ולחולל הפיכת-הצר ולהוסיב את פרי-בטנה, את נופר-פא-פתח, על כיסא שתי הארצות תחת חור-אֶמְנַחֶתֶפ, יורש-עצר-השמש מבטן ומלידה, שהיה בין כה וכה יצור חולני.

באמת נסתיימו כבר ההכנות הראשונות למהלומה זו, שמטרתה היתה להפיל את השושלת ולכונן תקופה חדשה ולהרים את הפילגש החביבה, אשר שמה נמחה מספר הקורות, למעלת האם האלה.

קנה-המזימה היה בית-הנשים של פרעה, אבל באמצעותם של אחדים מפקידי-ההרמון וקציני-השמר, שחשקה נפשם בתמורות ובחידושים, נקשר הקשר עם

הארמון עצמו, אשר בו נרכשו כמה ידידים, מקצתם אף רמי-מעלה מצויינים, כגון השליש הראשון במרכבת המלך, המשגיח על ממגורת הפירות של האל, אביר רועי-הבקר, הממונה על התמרוקים מבית-מטמונו של אדוני שתי הארצות, שתמכו בפעולה — ומאידך, עם נכבדיה החיצוניים של עיר הבירה, בה משכו נשי הקצינים האלה את הגברים שבמשפחותיהן של יעלות-החן ועוררו אותם, שיסיתו את אוכלוסיית ואסת נגד רצ' הזקן, שכל עצמו אינו אלא גווייה של זהב וכסף ואבן-התכלת.

מספר הקושרים היה שבעים-ושניים בסך-הכול, והיא הסיעה התומכת בתוכנית, — מספר רב-סיכויים ומלא-יעודים: כי שבעים-ושניים קושרים ביצעו את המעשה הנודע בימים הראשונים, והם שנילוו על סת האדום למשוך את אוסיר בפיתוייהם אל תוך התיבה, ואף הללו ידעו כבר טעמו ונימוקו של מספר זה, לבל ימעט ולבל ירבה. כי כפל שבוע-של-חמשת-הימים בשבעים-ושניים הוא שלוש-מאות-ושישים, משמע, מספר ימי השנה לבד עודף-הימים; ועוד, ששבעים-ושניים ימים, חמישית השנה, הם ימי החרבון, כשהגשוש מראה את שפל מעמדו של היאור, המכלכל הגדול, והאל יורד אל קברו. על-כן כל-מקום שיארע קשר בעולם, מנהג הוא והכרח הוא, שמניין הקושרים יהיה שבעים-ושניים, ואם אף-על-פי-כן תיכשל המזימה, יהא לבכם סמוך ובטוח, כי בלעדי ההקפדה בשמירת המספר הזה, היה הכישלון רב ועצום הרבה יותר.

מזימה זו איפוא נכשלה, אף-על-פי שהוכנה לפי המופת המושלם שבכל המופתים ועל-אף ההכנות שנעשו בזהירות הגדולה ביותר, רב-התמרוקים הצליח אפילו לגנוב כתב-אשפים מסויים מבית-עקד הספרים של פרעה, ולגלף לפי הוראותיו צלמיד-דוג קטנים, אשר בהיותם נצפנים פה ושם, יש בכוחם לחזק את הפעולה על-ידי כישופי בילבול-דעת ומבוכת-סנוורים. הוחלט לטרף את לחמו או את יינו של פרעה, או את שניהם גם יחד, ולנצל את האנדרלמוסיה המתחוללת בעקבות המעשה לשם המכה הניצחת בארמון, שתביא, יחד עם התקוממות שבעיר מעבר היאור, להכרזה על תחילתה של תקופה חדשה ועל המלכתו של הממזר הקטן נופרי-כא-פתח, שיישב על כיסא שתי הארצות, ואז התפוצץ הכול לפתע. בין שהיה אחד משבעים-ושניים הקושרים מתעשת ברגע האחרון, וצפה לעצמו יתרון רב יותר בנתיב חייו ויתר-נפיות בתיאורי-הציורים העתידיים לקשט את קברו, באם ישמור אמונים למלך, ובין שהיה סוכן-בלשים חודר מלכתחילה אל סוד מועצותם: מכל-מקום הוגשה לפרעה רשימת הנועצים יחדיו, רשימה מכאיבה-למדי למקרא — הואיל והזופרו בה לא-מעטים מידידי-הנפש האמיתיים של האל ומבאי חדר-ההשכמה — רשימה שהיתה נאמנה בדרך-כלל, אם-כי לא נוקתה לגמרי מטעויות ובילבולי-יוצרות — וסיפול המזימה בוצע במהירות, בחשאי, ובאורח יסודי. איסת של בית-הנשים חונקה חיש על-ידי סריסים, ילד-שעשועיה הוסע אל קצה גבולה המרוחק ביותר של נוביה, ובעוד שמועצת-סתרים התוועדה לשם חקירת התוכנית כולה ופרטי כל אשם ואשם, כבר נעלמו המואשמים, בחזקת "תועבת הארץ", — כפי שנקראה החבורה כולה, — ועוד גם מתוך סירוס שמותיהם

באורח אכזרי, ונשלחו אל מקומות־מאסר שונים, כדי להמתין שם, בתנאים שלא הורגלו בהם, לגורלם הנחרץ.
וכך הגיעו גם שר־האופים ושר־המשקים של פרעה אל בית־הסוהר, מקום אשר יוסף אסור שם.

יוסף פותר־חלומות

כתום שלושים יום ועוד שבע ימים לשבת השרים במאסר, ויוסף בא לשחר פניהם כמנהגו יום־יום ולשאול, השלום להם והערבה שנתם ומה מבוקשם, מצא את האדונים, והנה פניהם זועפים ורעים ונרגשים. הם כבר החלו אז להסכין עם מצבם הנחות, והדלו להתאונן בקול תאנייה־ואנייה; מן־הסתם, אין הכרח שיחיה אדם תדיר כפי שהיו חיים הם לפנים, בקרב אבני תכלת וירוקת ועבדים לגירוד כפות־הרגליים, אלא אפשר להסתפק אחרי ככלות־הכול — במקום־של־רחצה מימין ובמקום־של־צרכים משמאל עם מעט ירי־חיצים והדיפת־יתדות לשעשועים, תחת ציד־הציפורים האצילי. אולם היום דומה שחוזרים הם לסורם, כאורח ילדים מפונקים, ומיד עם כניסתו של יוסף פתחו בתלונותיהם המרות, ככראשונה, היאך שטובלים הם מחסור, ומשוללים גם דברים הכרחיים ביותר, והיאך שנראים להם חיהם פה, על־אף נסיונותיהם הנאמנים לבקש את ידידותו, כחיי כלבים בפועל ממש.

חלום חלמו הלילה, אמרו בתשובה לשאלתו של יוסף, שהביע את השתתפותו בצערם, חלום חלמו שניהם בשעה אחת, איש את חלומו המיוחד; והחלומות נראו מלאי חיים כדובבים, חודרים אל עומק הלב ובלתי־נשכחים, וטעם משונה בהם הדבק בנפש; חלומות־הגות אמיתיים, אשר על מצחם חרות האות: „הבינני כמשפט“; חלומות המשועים ממש וקוראים לפשרם. בביתם היה כל אחד מהם מחזיק פותר־חלומות, מומחים מאומנים לכל מיני יצירי דמיונות הלילה, חכמים שעניניהם פקוחות לכל פרטיה של חזות, שיש בה סימן כל־שהוא של פירוש ורמז, אנשים המצויידיים בספרי־פתרונות והלכות־פילפול ממקורה של חוכמת בבל וגם ממקורות־המולדת, ובכתבים הללו יכלו למצוא תירוץ על כל קושיא באם נידלדלו מעייני רעיונותיהם. בשעת־הדחק, במקרים ללא דוגמה ומופת, הקשים ביותר לפיתרון, יכלו האדונים לִנְמֵן מועצה של נביאי־מקדש וחרטומים הבקיאים בתורה זו, והללו היו בלי ספק יורדים לעומקה של בעייה בכוחות מאוחדים. קיצורו של דבר, על־כל־פנים מובטח היה להם השירות המהיר, הנאמן והמצויין ביותר. אולם עתה, אולם פה?! הנה, חלום חלמו, איש את חלומו המיוחד, המוטעם באורח מופלא, איש איש חלום אשר ריחו נודף וממלא את הנשמה, ופה, בבזר הארור הזה, אין בנמצא איש יודע לפתור חלומם ולשרתם כפי שהורגלו בביתם, וזהו מחסור חמור, חמור יותר מחסרון כסת־הנוצות וצליה־אווז וציד־העופות, ובגללו מציקה להם עתה נחיתות דרגתם אשר אין לשאתה, עד לידי שפיכות דמעותם. יוסף הקשיב ושירבט קמעה את שפתותיו.

„אדונים דגולים“, אמר, „אם אמנם מסוגלים אתם למצוא תנחומים לפי־שעה בעובדה, שיש מי שמרגיש את עצבונכם כגודל מצוקתו, הנה, אני האיש שיש בו מידה זו! ואגב, אפשר ואפשר למלא גם את חסרונכם זה, המעיק עליכם ומדכא את רוחכם. כי הן לשרת אתכם ולטפח את רוחכם הופקדתי עליכם, והנני מיועד כביכול למלא את כל צרכיכם, ומדוע לא אפשר גם לטיפול בחלומותיכם? אינני רחוק לגמרי מן הבקאות בעניין זה ורשאי אני להתפאר במידת־קירבה מסוימת אל ענייני־החלום — אל ירע בעיניכם דיבורי זה, קבלו אותו כפשוטו, יערכי בגועי ובמשפחתי רגילים היינו מעולם לחלום הרבה ובאורח שנון. אבי, מלך־העדרים, חלם פעם בדרך מסעותיו, במקום מסויים, חלום מופלג במעלת חשיבותו, שהישרה על צביונו הדרת־כבוד לאורך־ימים; וסיפור החלום הזה בפיו הסב לשומעיו תענוג יוצא־מן־הכלל. ואני עצמי, היה לי בחיי הקודמים עסק מרובה כל־כך בחלומות, עד שהדביקו בי אחי כינוי, שמרמוז היה אל תכונתי זו בלשון ברוחה. מאחר שהתאמתם כבר עד הנה במידת ההסתפקות־במועט, — אפשר תסתפקו הפעם גם בי ותספרו לי את חלומותיכם, למען אנסה כוחי בפתרונם?“

„כן, אמנם־כן!“ אמרו הם. „הכול שפיר. נער חביב אתה; אכן, יש בכך מנהג להביט למרחקים בעיניך שנאות הן אף יפות באורח מצועף כל־כך, ובייחוד עכשיו כשאתה משיח בחלומות, עד שכמעט ועשויים אנחנו לתת אימון בכוחך להושיע אותנו. אולם, מכל־מקום הן נמצא חילוק רב בין היכולת לחלום לבין היכולת לפתור חלומות!“

„אל־נא תאמרו כך“, ענה הוא. „אל־נא תאמרו כך בלי שיקול־דעת! מסתבר שסגולת החלום עניין אחד ושלם הוא, אשר החלום ושברו מחוברים בו יחדיו, והחולם והפותר שניים הם ובלתי־מתחלפים רק למראית־עין, בעוד שלמעשה אחד הם בפועל ממש ואף מתחלפים זה בזה, שכן יחדיו הם נעשים דבר שלם. כל החולם — פותר כמר־כן; וכל הרוצה לפתור — מן־הדין שיהיה חולם בתחילה. אתם, מעלת נסיך־הלחם והדרת־כבוד רב־המוזגים, חיים הייתם בנסיבות של שפע מדושן, בתנאים של חלוקת־תפקידים מופרזת, ועל־כן, בשעה שחולמים הייתם, הנחתם את מלאכת הפיתרון בידי נביאי־הבית העומדים לרשותכם. אולם ביסודו של דבר ולפי טבעו הן נחשב כל איש ואיש כפותר חלומות עצמו, ורק מטעמים של פאר חיזוני מודקק הוא לשירותי־פיתרון. רוצה אני לגלות לכם את סודה של סגולת־החלום: הפיתרון קיים לפני החלום, וחולמים אנחנו כבר על־פי הפיתרון. שאם לא־כן, כיצד אפשר לבאר את העובדה, שהאדם מיטיב לדעת, אימתי מסלף הפותר את הפיתרון, וכה יאמר לו: „פור רגליך, הדיוט שכמותך! רצוני למצוא פותר אחר, שיגלה לי פתרון־אמת!“ אי־כן איפוא, נסוני־נא; ואם אשבש, ופתרוני לא יעלה בקנה אחד עם ידיעתכם משלכם, או אז תגרשוני בתרפה דבושת!“

„אינני רוצה לספר“, אמר שר־האופים. „איסטניס אני, וטוב בעיניי לשאת מחסור, גם בכך כבכל שאר צרכי, ולא אקבל פותר־חלומות אשר אינו בר־סמכא!“

„ואני רוצה לספר!“ אמר שר־המשקים. „באמונה, כה צמאתי לפיתרון, עד שמוכן אני להסתפק בכל מי שיזדמן לי, בייחוד כשיודע האיש לשאת עיניי מצועפות ומבטיחות כל־כך, ואף יש בכוחו להוכיח קירבה מסויימת אל החלומות. היכון איפוא, איש צעיר, לשמוע ולפתור, אבל אמץ כוחך כשם שאנוס אני לאמץ את כל כוחותי בשביל שאמצא את המלים הנכונות להשמעת חלומי, לבל אקטלנו על־ידי סיפורי. שכן היה זה חלום כה ברור ומלא חיים ונודף ניחוח אשר אין משלו. — והרי ידוע הדבר, לדאבו־לב, כיצד רגיל אדם לצמת חלום כזה במלים. עד שלא יישאר אלא כגון חנוט ודמות מחותלת ביבושת מן הדבר אשר אירע בחלום בעת שהיה מבלבל ופורח ונושא פרי כאותה גפן, שעמדה לפניי בחלומי זה; ובכך אני מתחיל כבר את סיפורי. כי בחלומי מטייל הייתי עם פרעה בכרמ, בצל בית־העופאים המקומר אשר בכרמו, ושם נֶפֶש אדוני. והנה גפן לפניי, עדיין היא לנגד עיניי, כי גפן מיוחדת במינה היתה זו, ובגפן שלושה שריגים. הבינני: היא הוריקה ועלים לה כצורת ידי־אדם, ואף־כי סוכת־הנצרים היתה כבר מלאה אשכולות התלויים בכל עבר, עדיין לא פרחה ולא נשאה הגפן הזאת פרי, כִּי־אם רק לנגד עיניי נעשה הדבר, בחלומי. כי הנה צימחה והחלה לפרוח, כפורחת עלתה ניצה חמדת־עין בין עליה, ובשלושת שריגיה הבשילו אשכולותיה ענבים, הבשילו לעיניי היש־קל כמשב הרוח, וענביהם השרוקים התמלאו כגון לחני, מוסטפים אשר אין כמוהם מסביבם. אז אגיל ואשמח ואקח מן הענבים ביד ימיני, כי בשמאלי החזקתי כוס פרעה, אשר עד מחציתה הכילה מיים צוננים. בכוס זו שחטתי בריגוש את עסיס הענבים, ותוך־כדי־כך נזכרת, כמדומני, זאתה הנער, סוחט לפעמים מעט מעסיס פרי הגפן בתוך המיים בעת שמבקשים אנחנו יין — וכך נתתי את הכוס על כַּף פרעה. וזה היה הכול, סיים בשפה רפה, מאוכזב מדברי עצמו.

„אין זה מעט“, ענה יוסף בפוקחו את עיניו, שעצם אותו לפני־כן והן נשארו עצומות כל־זמן שהקשיב בהטיית אוזנו אל המספר. „הנה היתה שם הכוס, ובה מיים זכים, ואתה סחטת בעצם ידיך את עסיס הענבים שלקחת מן הגפן בעלת שלושת השריגים ונתת את הכוס על כפו של אדון העטרות. זה היה מתן טהור, וזבובים אין בו, האם אפתור לך?“

„כן, פתור!“ קרא הלן. „קצרה רוחי לשמוע.“

„זה פתרונו“, אמר יוסף. „שלושת השריגים שלושת ימים הם. בעוד שלושת ימים תשתה את מימי החיים ופרעה ישא את ראשך ויסיר מעליך את כינוי־הקלון למען תיקרא, החסיד בנוא' כלפנים, וישיבך על פנך ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו. וזה הכול.“

„נפלא“, קרא עב־הכרס. „זהו פיתרון חביב, מצויין, פיתרון למופת. וזכיתי בשירות אשר כמוהו לא נפל בחלקי מעולם, ואתה נער־חמדודת עשית עם נפשי חסד אשר אין כינוי שיערוך לו. שלושה שריגים — שלושה ימים! מה נאוה ביטוי־שפתוך החלק, הוי, הפיקח! ו,הישר בנוא', כמשפט הראשון, ושוב גם רצה־פרעה! מודה אני לך, חמודי, מודה אני לך בכל לבי ובכל מאודי.“

וכן ישב ובכה בשמחתו.

אז אמר לו יוסף :

„רוחן אבודו, נפראם-ואסת! ניבאתי לך על-פי חלומך, — על-נקלה נעשה הדבר, ובחפץ-לב נעשה. שמח אני על אשר יכולתי להשמיע באוזניך פיתרון משמח. עוד מעט, עד מהרה, יקיפוך רבים לרגל צאתך חף-מפשע; אולם אני, במצוק, ראשון אני במברכים! משרת ובן-משק הייתי לכם שלושים-ושבעה ימים ועוד שלושה ימים אוסיף לשמש כך על-פי צו המפקד, ועלי יהיה לשאול לפקודותיכם אף אדאג למקצת נוחיותכם עד-כמה שהורשיתי בנסיבות הללו. נכנסתי אליכם בוקר וערב, אל בית-הנשר הקטן, והייתי לכם כמלאך אלוהים, אם מותר לי להתבטא כך, האיש, אשר אל חיקו יכולתם לשפוך שיח בצר לכם, דאשר ניחם אתכם על מצבכם הנור להרגליכם. אך על-אודותי לא הרביתם לשאול. אולם גם אני לא נולדתי לשם הבור הזה, אף לא בחרתי בו למקום משכני, כי אם נפלתי אל תוכו, לא אדע, איך, ונאסרתי כעבד-מלך וענוש על אשם, אשר אך סילוף הוא נוכח פני אלוהים. אתם, נפשכם היתה מלאה מצרתכם, ולא התפניתם להגות ולשאול על צרתי שלי. אבל, מעתה, אל תשכח אותי ואת שירותי, הרוון-שר-המשקים, כי-אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך כקדם! והזכרתני אל פרעה ותגלה את אוזנו, לאמור, כי יושב אני כאן מחמת עיוות-הדין, וביקשת למעני, שיעשה עמדי חסד ויוציאני מן הבית הזה, אשר לא ברצון אני שרוי בו. כי גונב גונבתי, בפשטות, גונבתי בעודני נער מארץ מכורתי והובאתי אל ארץ מצרים, ואף פה גונבתי והובאתי אל הבור הזה — דומה לזרה, באם יעפבהו ירוח רע במסילתו, למען לא יוכל לעלות בנוגהו, בראש האלים, בראש אֶחיו. היש את נפשך לעשות זאת למעני, רוון-הפלך-שר-המשקים, ותזכירני שם?”

„ודאי וודאי, אלף פעמים, כן!“ קרא עב-הכרס. „הנני מבטיחך, כי אזכירך בשעת-הכושר הראשונה, בעומדי שוב לפני פרעה, וכן אזכירך שוב מדי פעם בפעמים הבאות, באם לא ייכנס הדבר מיד אל לבו! קטב-מריי יחטפני, אם לא אזכורך, אם לא אעלה את שמך להיטיב עמך, כי אחת היא לי, אם גונבת ואם גנבת, היזכר תיזכר, תיזכר ותיחן, הוי נער-נופת-צופים!“

והוא חיבק את יוסף ונשק לו על פיו ועל שתי לחייו.

„דומה, כי נשכח פה חלומי כליל, והלא גם אני חלמתי“, אמר הכיפה. „לא ידעתי, בן-עברים, שהנך פותר זרין כל-כך; לוא ידעתי זאת, לא הייתי דוחה את הצעת שירותך. עתה נוטה אני לספר לך את חלומי, במידה שייתכן לעשות את הדבר, ובכן, תפתרנו לי. היפון ושמע דבריי!“

„שומע אנוכי“, ענה יוסף.

„אשר חלמתי, היה כך“, פתח האופה, „ואלה הדברים אשר ראיתי. בחלומי — והנה, מיד אתה רואה, מה-מבדח היה העניין שהתרחש בחלומי, שהרי כיצד אפשר הדבר, כי אני, נסיך מן, שבאמת אינני תוחב את ראשי לעולם לתוך התנור, כיצד ייתכן, ומה לי ולדבר הזה, משמע, שאהיה אני כגון נער של בחתום ומחלק כעכים ולחמניות — מכל-מקום כך היה, כך הייתי מהלך בחלומי,

והנה שלושה סלי-חורי על ראשי ובהם מאפה פת נקיה, סל בתוך סל, וכל אחד ואחד מלא מעשה-אופה מכל המינים, מבית-הנחתום של הארמון, ובסל העליון מכל מאכל פרעה הנאפה, כגון צפיחות ורקינים. והנה עופות-כנף מתקרבים במשק אָברותם, ציפורניהם מוטות לאחור במעופם, צוואריהם נטויים לפניהם ועיניהם לטושות, והם צורחים, והעופות הללו יורדים בעזות-מצה, מגקרים במקוריהם ואוכלים מן הסל מעל ראשי. ביקשתי להרים את ידי החופשית, כדי להניף אותה ממעל לסלים ולהשיב את המסואבים, אך לא הצלחתי, ידי משתלשלת לי, משותקת. והם תוקעים מקוריהם ומשק כנפיהם מקיף אותי כגון רוח הנושאת ריח-עופות, וצחנת-רקב מפעפעת..."

כאן התבהל האופה כדרכו, פניו החווירה, והוא ניסה לחייך בוזית-פניו המעוקלת.

"פירוש", אמר, "אינך צריך לתאר בנפשך את העופות ואת ריח-משבם או את מקורם ועיניהם הכולטות בצורה של נוולות יתירה. העופות עופות הם כרוב בני מינם, וכשאני אומר: הם תקעו מקוריהם — אינני זוכר עוד יפה, האם כך בדיוק אמרתי, אך ייתכן — היתה זו רק מלה שבררתי לי בחופזי, כדי לקרב את חלומי אל כוח תפישתך. הם ניקרו, היה עלי לומר. הם ניקרו ואכלו מן הסל, כסבורים, ככל-הנראה, שמבקש אני לפטם אותם, שכן הסל העליון שעל ראשי לא היה מכוסה ומטפחת לא היתה פרושה עלי. — הקיצור, הכול התרחש בדרך הטבע בחלומי זה, לבד העובדה, שאני נסיך מוף, נשאתי בעצמי את דברי המאפה על ראשי, ועוד, כמובן, שלא עלה בידי להניף את ידי, אך ייתכן שלא הפצתי כלל להניפה, הואיל והעופות האוכלים נתנו שמחה בלבי, וזה הכול."

"ועתה, האם אפתרנו לך?" שאל יוסף.

"כרצונך", ענה הנחתום.

"שלושת הסלים שלושת ימים הם", אמר יוסף, "בעוד שלושת ימים יוציא אותך פרעה מן הבית הזה וישא את ראשך ותלה אותך על העץ ויוקיע אותך על הקורה הזקופה, ועוף השמיים יאכל את בשרך מעליך. ולדאבון-לב, זה הכול."

"מה אתה מדבר!" קרא האופה, ישב תחתיו וכבש את פניו בידיו, ובין אצבעותיו המקושטות בטבעות ביצבצו וזלגו דמעותיו.

אך יוסף ניהם אותו ואמר:

"אל תרבה בכי, הוד מעלת רב-האופים, וגם אתה, רב-השריגים, אל תתמוגג בדמעות גיל! כי-אם כה תעשו: קבלו את הדבר שניכם בהדרת-כבוד, את הדבר כמות שהוא, כמות שהנכם וכמות שנגזר עליכם! צביונו של עולם הוא העיגול, שהוא סמל השלום, ולפיכך יש בו שלמעלה ושלמטה, הטוב והרע, אבל אין כדאי להפריז בהערכתם, כי ביסודו של-דבר לא גופל החמור מן השור, ואפשר להחליף ולהמיר אותם זה בזה ויחדיו הם מצטרפים ליסוד השלימות. הביטו אל הדמעות ששופכים אתם שניכם, ובינו, שהחילוק בין שניכם, אדונים

רמים, אינו רב כל-כך. אתה, הוד מעלתך, המומחה לקריאת „לחיים ו!“, אל תתנשא בלבבך, שכן רק כביכול-טוב הנך, וכסבור אני, כי חף אתה מעוון רק משום שלא באו אליך הקושרים ולא הכניסו אותך בסודם, יען-כי פטפטן אתה ולא נתנו בך אימון, ולפיכך לא נודע לך דבר על המזימה הרעה. ועוד זאת, גם זכור לא תזכרני בשובך אל הממלכה, אף-על-פי שהבטחת את הדבר, כך אני מגיד לך מראש. או שתעשה את הדבר רק באיחור רב, במקרה שתיתקל בזכרוני בהיסח-הדעת. ואם תזכרני, זכור-נא גם זאת, שמראש הגדתי לך, כי לא תזכרני. ואתה, רב-הנחתומים, אל תתיאש! כי סבור אני, שלא קשרת קשר במזימה הרעה, אלא מפני שחשבת כי מידת-הכבוד היא המחייבת אותך, ובטעות חשבת, כי טוב הוא הרעיון הלי, כפי שיקרה לעיתים בחיי אדם. זכור, כי לאל אתה שייך כשהוא למטה, וידידך שייך לאל כשהוא למעלה. אבל שניכם גם יחד — ברשות האל אתם, ונשיאת-הראש היא נשיאת-הראש, ולוא גם תתרחש על קורת השתי-וערב של אוסיר, אשר עליה נראית לפעמים גם דמות חמור, לאות, כי סת ואוסיר אחד הם.”

כן דיבר בן יעקב באוזני האדונים. ושלושת ימים לאחר שפתר את חלומותיהם, הוצאו מבית-הסוהר, ונישא ראשו של זה וגם ראשו של זה, ראש המזוג בכבוד וראש האופה בקלון, כי הוקע על העץ. ולא זכר שר-המשקים את יוסף וישכחהו, לפי שנמאס בעיניו זכר בית-האסורים, ושכח אותו, ולפיכך שכח גם את יוסף.